

מערך לא מרימים ידיים - שכבת משוטטים

פעולה מס' 1 בנושא: יש לנו בעיה? (המשגה כללית)

רקע

"אלימות" - לרובנו המילה הזאת נשמעת מרוחקת, לא שייכת אלינו באמת. רוב הילדים ובני הנוער בארץ לא מגדירים את עצמם כאלימים ועם זאת חלה עליה משמעותית במקרי האלימות המדווחים למשטרה ולמסגרות החינוכיות בישראל. המסקנה שאליה הגיעו מומחים וגופים רבים היא שהאלימות השתרשה אצל רובנו כנורמת התנהגות מקובלת ונורמטיבית עד לכדי כך, שהתרגלנו לשגרת יום-יום אלימה. הבעיה היחידה היא שלמצב זה השפעות ארוכות טווח - הן מבחינה חברתית והן מבחינה אישית.

מטרות הפעולה

1. החניכים יתעמתו עם בעיית האלימות כבעיה שהם עצמם שותפים לה.
2. החניך ילמד מושגים ראשוניים בנושא אלימות.

מהלך הפעולה

נושא	מהלך הפעילות	זמן מומלץ	עזרים	עושים זה"ב (ניהול סיכונים)
פתיחה	מסלול מכשולים צופי בשתי קבוצות - חלוקת החניכים לשתי קבוצות - על כל קבוצה לעבור את מסלול המכשולים בזמן הקצר ביותר תוך כדי השתתפות כל חברי הקבוצה. במהלך מסלול המכשולים יוצבו תחנות ובהן שלטים עם שאלות בנוגע לחוויית החניכים את האלימות בעולם שלהם. על כל חניך לכתוב את תשובתו לשאלה שעל השלט ולהמשיך במסלול המכשולים. (השלטים ועליהם התשובות יעזרו בדיון המסכם).	15 דקות	-שלטי שאלות (נספח 1) -נייר עיתון/ בריסטול -כלי כתיבה -מתקנים למסלול מכשולים.	-בניית מסלול מכשולים יציב ומוגן עבור החניכים (חיפוי סנדות בולטות, הצבת מזרונים, שימוש במתקנים יציבים ובטוחים...) -בדיקת מסלול המכשולים ע"י ראשג"ד, מרכז צעיר או מרכז בוגר.

נושא	מהלך הפעילות	זמן מומלץ	עזרים	עושים זה"ב (ניהול סיכונים)
האם זו אלימות? חשיפה למקרי וסוגי אלימות שונים	<p>א. (המשך בקבוצות) הקבוצות יעמדו בשני טורים. על הרצפה יפוזרו דפים ועליהם תיאורים קצרים של מקרי אלימות בדרגות חומרה שונות. המדריך יסביר כי על הרצפה מפוזרות סיטואציות שונות- שחלקן מתארות מקרי אלימות. על כל קבוצה לאסוף כמה שיותר מקרי אלימות. כל קטע שתאסוף הקבוצה שווה 3 סוכריות טובי. המדריך לא יגדיר חוקים נוספים לדרך בה יאספו הסיטואציות אלא רק יזניק את הקבוצות, כך שהמשחק יהיה פתוח לפרשנות החניכים.</p> <p>ב. סקירה מהירה של מקרי האלימות שאספה כל קבוצה. לאחר מכן יסקור המדריך את מקרי האלימות שנשארו על הרצפה וישאל את החניכים מדוע אינם מגדירים את המקרים האלה כאלימות תוך העלאת פרובוקציות שיטילו ספק במה שחשבו החניכים קודם.</p> <p>ג. המדריך יבקש מכל החניכים לשים בצד אחד את מקרי האלימות שקרו בארץ ובצד השני את מקרי האלימות שלא קרו בארץ.</p> <p>ד. סיכום ביניים- המדריך יעבור עם החניכים על החלוקה שעשו ויספר להם שכל המקרים הנ"ל הם מקרים שקרו בארץ ואפילו ביישוב שלנו...</p> <p>נקודות לדיון:</p> <ul style="list-style-type: none"> - האם הופתעתם מהתוצאה? למה? - מי מבצע את מעשי האלימות האלה? - האם אלו דברים שאתם נתקלים בהם בחיי היום-יום שלכם? איפה?	30 דקות	- תיאור מקרי אלימות (דפים) (ראה נספח 2)	

נושא	מהלך הפעילות	זמן מומלץ	עזרים	עושים זה"ב (ניהול סיכונים)
אלימות?! אנחנו! (עימות החניכים מול האלימות שלהם)	<p>מסכים/לא מסכים - המדריך יעלה אמירות המתייחסות להתנהגות חברי הקבוצה בזמן המשחק. החניכים יצטרכו לעמוד בצד אחד אם הם מסכימים עם האמירה או בצד השני אם הם מתנגדים לה. במהלך המשחק ישאל המדריך את החניכים שאלות לגבי בחירתם.</p> <p>נקודות לדיון - האם דרך ההתנהגות הזאת מקובלת עליכם ולמה? למה חלקנו מחשיבים התנהגות זו להתנהגות אלימה? האם זו באמת אלימות? למה אנחנו מרשים לעצמנו להתנהג בצורה שבה אנחנו מתנהגים? - הגדרת המושג אלימות.</p>	30 דקות	נספח 3 נספח 4	
סוגי אלימות והשתלבותם בחיי היום יום שלנו	<p>א. המדריך יפזר שוב את הדפים שעליהם מקרי אלימות ואת השלטים שעליהם כתבו החניכים במסלול המכשולים ויבקש מהם למיין את המקרים לפי סוגים שונים של אלימות לפי ראות עיניהם. החניכים יסבירו את דרך החלוקה שלהם ולאחר מכן יציג המדריך את ההגדרות לסוגי האלימות המקובלות כיום.</p> <p>ב. חלוקה לזוגות - כל זוג מקבל שלט ממסלול המכשולים ועליו לתת דוגמאות לסוגי האלימות שעלו מתוך הדברים שכתבו חברי הקבוצה.</p> <p>ג. כל חניך יקבל 3-5 פתקים ועליהם יכתוב דוגמאות לאלימות שחווה בזמן האחרון. את הפתקים יסיפו חברי הקבוצה לטבלה.</p>	25 דקות	נספח 5	

נושא	מהלך הפעילות	זמן מומלץ	עזרים	עושים זה"ב (ניהול סיכונים)
	<p>ד. המדריך יצביע על הדוגמאות הרבות שנוספו לטבלה ויראה לחניכים שהם עצמם נתקלים במקרי אלימות שונים כל הזמן ושזה משהו שהפך להיות מאוד שגרתי, כך שאנחנו כמעט ולא מייחסים לו יותר חשיבות.</p>			
סיכום	<p>המדריך לוקח את השלט "האם אתה חושב שאתה מתנהג בצורה אלימה?" ממסלול המכשולים ומקריא את התשובות שנכתבו עליו.</p> <p>שאלה לדיון: האם אתם עדין חושבים שאינכם נוהגים בצורה אלימה אפילו מדי פעם בפעם? האם מישהו שם לב לדברים שהוא עושה הנחשבים אלימים שלא היה מודע אליהם קודם?</p> <p>סיכום: בפעולה הזאת ראינו שיש סוגים שונים של אלימות שבאים לידי ביטוי בדרכים רבות ומגוונות. קל לנו מאוד לחשוב שהאלימות לא נוגעת אלינו ושאינו לנו שום קשר אליה- אבל מדברים שעלו בפעולה, דברים שאתם כתבתם ואמרתם נראה שהאלימות הפכה להיות חלק מאיתנו וחלק מההתנהגות המקובלת על כולנו עד כדי כך שאנחנו מוכנים להתייחס בקלות ראש לחבר טוב שמקלל אותנו, צועק עלינו או נותן לנו מכה קטנה בשביל הצחוק. האם אנחנו צריכים להמשיך לחיות כשהאלימות היא חלק כל כך בלתי נפרד מחיינו?</p>	10 דקות		

עושים זה"ב (ניהול סיכונים)	עזרים	זמן מומלץ	מהלך הפעילות	נושא
			<p>נקודות לדיון:</p> <p>-האם האלימות היא באמת חלק מאיתנו? -באיזה מקומות או מסגרות הכי מרגישים את האלימות? -האם כולם נוקטים באלימות? -האם אנחנו באמת נוטים להתעלם מהאלימות שמסביבנו? למה? -איך התרגלנו כל כך לאלימות? -האם זה משהו שצריך להקדיש לו מחשבה נוספת?</p>	

■ **ציוד לפעולה:**

- נייר עיתון/בריסטול
- כלי כתיבה
- מתקנים וחומרים למסלול מכשולים
- סלטיפ

נספחים:

1. נספח 1 - שלטי שאלות-

(מנוסח בלשון זכר אך מתייחס לשני המינים)

- כמה פעמים אתה מקלל ביום?
  - איך תגיב למישהו שדוחף אותך בהפסקה?
  - חבר טוב שלך מארגן חרם על חבר אחר. מה תעשה?
  - כמה פעמים בשבוע האחרון עצבנת בכוונה את אחד האחים שלך? מה עשית כדי להרגיז אותו?
  - האם ראית או שהיית שותף למקרה של מכות השנה? איפה?
  - מה אתה חושב על קללות בצחוק בין חברים?
  - עד כמה אתה נהנה בצפיית בסדרות טלוויזיה או סרטי מלחמה ואקשן?
  - האם אתה חושב שאתה אדם רגוע?
  - מה קורה בדרך כלל כשאתה ממש כועס על משהו או מישהו?
  - האם אתה נתקל באלימות בבית הספר?
  - האם נתקלת במקרי אלימות בשבט?
  - **האם אתה חושב שאתה מתנהג בצורה אלימה?***
- * מומלץ להשתמש בשאלה האחרונה כשאלת העימות שתוביל את הדיון.

נספח 2 - מקרי אלימות:

(מובאים כאן מקרי אלימות שקרו בארץ בשנה האחרונה. את מקרי האלימות מן היישוב יש לאסוף עצמאית. ניתן להשתמש בעיתונות המקומית ובמקרים שאתם שמעתם עליהם).
המקרים המודגשים הם מקרים שקרו בארץ בשנה האחרונה ולקוחים מתוך העיתונות.

3 צעירים שנהגו במכונית "טויוטה לנד קורזר" ברחו מפני המשטרה ופגעו בשתי הולכות רגל בנות 27. אחת מן הנשים נהרגה והשנייה נפצעה קשה.

מורה מאשקלון נפצעה באורח בינוני לאחר שתלמיד השליך עליה שקית מים מקומה שלישית. המורה אושפזה בבית החולים עם שיתוק בצד הימני של גופה וחשש לזעזוע מוח.

נער בן 16, נפצע לאחר שנדקר באולר על ידי נער אחר, בשל חוב של 50 שקלים. הנער נלקח לבית החולים ואושפז במצב בינוני. הדוקר לא נלכד.

תלמיד כיתה ה' זרק על המורה לחשבון כסא באמצע השיעור כשהעירה לו שהוא מדבר עם חבריו ובכך מפריע לכל הכיתה.

צעיר כבן 20 שדד אישה בת 82 בפתח ביתה. הוא הפיל אותה על הרצפה, הכה אותה ולבסוף חטף את תיקה וברח. האישה אושפזה בבית החולים עם פגיעות חיצוניות ובמצב הלם. המשטרה עדיין מחפשת אחר התוקף.

סקרים קובעים כי מחצית מבני הנוער חוו מקרי אלימות בשנה האחרונה או לקחו בהם חלק

תלמידים חרטו את שמם על מכוניתו של מנהל בית הספר

צעיר בן 25 רצה לעלות לאוטובוס במהירות מחשש שיאחר לעבודה ודחף ילדה בת 10 שעמדה לשלם לנהג. הילדה נפלה ממדרגות האוטובוס ונחבלה בגבה.

כ-1/3 מהנשים בארץ סובלות מהתעללות פיזית מבן זוגן או בן משפחתן

במהלך ריב משפחתי שלף האח הבכור סכין ואיים לדקור את אימו ואחיו הקטן

3 נערות בנות 14 רצו להתנקם בחברתן לכיתה על שהצליחה בלימודים ושלחו לה 4 מכתבי נעצה בעילום שם. הורי הילדה אליה נשלחו המכתבים התלוננו במשטרה.

עוברי אורח התלוננו כי אב סטר לבנו בן העשר באחת מחנויות המרכז המסחרי במהלך ריב בין השניים. בתגובה אמר האב כי היה זה מקרה חד פעמי שלא יחזור על עצמו.

2 נערים בני 12 זרקו אבנים על חתול ופצעו אותו. לטענתם עשו זאת "כי היה להם משעמם".

3 נערים נתפסו בעת ריסוס כתובת גרפיטי על גדר הבטון של תחנת הרכבת בעירם

במהלך טורניר ספורט בית ספרי החביאו הבנים של כיתה ו' 2 לאחד מחברייהם לכיתה את התיק בגלל שלא רצה להשתתף במשחק הכדורגל נגד הכיתה השנייה.

בן 34 לקח מכונית משכניו ללא רשותם והחזיר אותה לאחר שעתיים ללא שום נזק

דוגמאות נוספות למקרי אלימות:

קרן, רוני ואייל הולכים הביתה ברגל כל יום אחרי הלימודים. לקרן יש פלאפון עם צלצולים ממש מעצבנים וישנים ורוני ואייל צוחקים עליה כל הדרך הביתה בגלל זה. אתמול נמאס לאייל לשמוע את הצלצול של הפלאפון אז הוא חטף לקרן את הפלאפון מהיד, הוציא את הסוללה וסירב להחזיר אותה לקרן. קרן ביקשה מרוני לעזור לה אבל היא העדיפה לא להתערב

נעמה צחקה עם מיטל וקראה לה "טפשה"

האחות הגדולה של יואב צועקת עליו בכל פעם שהוא מתקרב לחדר שלה. אם הוא מתקרב קצת יותר מדי- היא מאיימת שתרביץ לו.

אחד התלמידים בכיתה נוהג להתחצף למורה בכל שיעור. הוא מקלל אותה וצועק עליה, כשהיא אומרת לו שהוא חצוף הוא משיב לה שהיא בעצמה חצופה ושלא תדבר אליו ככה כי הוא יגיד לאמא שלו.

בן ממש מאוהב בליאת אבל היא לא כל כך שמה לב אליו, אז כל בוקר כשהיא נכנסת לכיתה הוא זורק עליה חתיכה קטנה של מחק- רק כדי שהיא תדבר איתו.

אני וחברים שלי מקללים במהלך שיחה כל הזמן. אף אחד לא שם לב לזה כי כולם יודעים שזה בצחוק.

תלמיד כיתה ו איים על חברו לכיתה שאם לא יביא לו אוכל כל יום הוא יארגן חרם נגדו.

הסרטים הכי מגניבים הם סרטי אקשן- פיצוצים, מכות, רובים, קרבות... זה ממש מגניב.

מדריך של אחת האחוות בגדוד פותח כל פעולה במשחק שהחניכים שלו הכי אוהבים- כל האחוה הולכת מכות עם המדריך וכשמסיימים מכריזים על המנצח ומתחילים בפעולה.

תמיד במסדר שבטי הגדוד שלנו וגדוד ז עושים מורל נגד. זה ממש כיף.

חבורת בנים התגנבה למגרש כדורסל שכונתי לאחר שעות הפעילות שלו על אף שלטי האזהרה שהיו במקום

ילדה אחת בכיתה שלנו מאמינה לכל דבר שאומרים לה. זה ממש מצחיק אז אנחנו כל הזמן עובדים עליה והיא בכלל לא מבינה את זה.

נספח 3- אמירות המתייחסות למשחק

- ממש רציתי לקבל טופי.
- כשהמדריך אמר שאפשר להתחיל במשחק- רצתי במהירות כדי להגיע ראשון.
- במהלך הריצה עקפתי מישהו.
- במהלך המשחק חטפתי למישהו אחר פתק מהיד.
- קיללתי לפחות פעם אחת.
- קיללתי יותר מפעמיים.
- התחרות הייתה הדבר הכי חשוב במשחק הזה.
- דחפתי מישהו בצחוק.
- השתמשתי בכוח כדי להגיע לפתק שאני רוצה.
- לא חשבתי איזה פתק אני מרים- העיקר שיהיו כמה שיותר וננצח את הקבוצה השנייה.
- צעקתי לפחות פעם אחת.
- כל הדברים שציינו עד עכשיו הם סוגים שונים של אלימות.
- אם אני מקלל במהלך משחק או שיחה עם חברים זה בכלל לא נחשב אלימות.
- ההתנהגות של חברי הקבוצה במשחק הזה מאפיינת את ההתנהגות שלהם בדרך כלל.

נספח 4- הגדרה למושג אלימות:

אלימות- אלימות היא שימוש בכוח, בין אם פיזי, פסיכולוגי או אחר תוך כדי פגיעה או כוונה לפגוע בבני אדם, בבע"ח, צומח או חפץ דומם כלשהו.

בעבר השימוש באלימות היה מקובל הרבה יותר והיה מבוצע עבור מטרות ענישה, חינוך, שחרור לחצים, הבעת רגשות, יישוב סכסוכים וחילוקי דעות, שעשוע ועוד. כיום חברות רבות בעולם הוקיעו מתוכן את השימוש באלימות ומגנות אלימות מכל סוג, מדינות חוקקו חוקים כנגד אלימות והתקבלו תקנות בינלאומיות נגד השימוש באלימות.

נספח 5- הגדרות סוגי אלימות:

אלימות פיזית - מעשים שמטרתם פגיעה פיזית, הפעלת כוח על גופו של אדם אחר.

אלימות מילולית - מעשים שמטרתם לפגוע באדם אחר שלא בצורה פיזית: העלבה, איומים וסחיטה באיומים. במקרים מסוימים, הפגיעה המילולית היא חלק מביצוע עבירה חמורה יותר, לדוגמא - בפרשת סחיטה בבית ספר מסוים בארץ, איימו הסוחטים על הנערה כי אם לא תעשה כדבריהם "ייעשו לה בלגן בבית הספר".

ונדליזם (אלימות כלפי רכוש) - מעשים שמטרתם פגיעה ברכושו של הזולת או של הציבור.

פעולה מס' 2 בנושא: אלימות בצופים? התמודדות עם נושא האלימות בתוך השבט

רקע

המשטרה, שירותי הרווחה והמסגרות החינוכיות השונות מדווחות על עלייה דרסטית במקרי האלימות בארץ. תנועת הצופים ושבט הצופים, כחלק מהחברה הישראלית והקהילה בישוב, לא יכולים להתעלם מנתונים אלה ומחויבים לערוך בדיק בית- האם אנחנו נתקלים במקרי אלימות בשבט? מתי הם קורים ובאיזה סוגי אלימות אנחנו נתקלים? האם אנחנו באמת מתמודדים איתם? מה החלק של תנועת הצופים ושל השבט "בתרומה" למעגל האלימות? כתנועת נוער המחנכת לדרך ארץ ואזרחות טובה- זה הזמן לקחת אחריות ולהתמודד עם בעיות האלימות בתוך השבט לעומק.

מטרות הפעולה

1. החניכים יבינו שתופעת האלימות מתרחשת גם בשבטץ
2. מקור האלימות הוא בכל אחד מאיתנו ולכל אחד מאיתנו קיימת אפשרות לבחור את הדרך בה אנו פותרים בעיות.
3. החניכים יבינו שפרגון הוא חלק מחיי קבוצה (כשבט וכגדוד) ותחרות בריאה ושזו אחת הדרכים לצמצום התופעות האלימות הנגרמות בעקבות האווירה התחרותית האלימה הקיימת בשבט ובתנועה..

מהלך הפעולה

נושא	מהלך הפעילות	זמן מומלץ	עזרים	עושים זה"ב (ניהול סיכונים)
(פתיחה) יש אלימות בשבט?	א. החניכים יתחלקו לזוגות/שלושות. כל זוג יקבל דף ועליו טבלה המציינת שלושה סוגי אלימות: פיזית, מילולית וונדליזם. הזוגות יתצפתו על הנעשה בשבט וירשמו בטבלה מקרי אלימות שראו. ניתן גם לראיין חניכים ושכב"גיסטים לגבי מקרי אלימות שקרו בשבט לאחרונה. חשוב להדגיש בפני החניכים שיכתבו כיצד נפתר המקרה. ב. כל זוג/שלושה יבחר מקרה שראה ויציג אותו לקבוצה. הקבוצה תצטרך להגיד מה היה המעשה האלים ואיזה סוג של אלימות זו הייתה. בנוסף, יגידו החניכים באיזה פתרון השתמשו כדי לפתור את הבעיה (למשל: מכות בין חניכים- שיחה עם הראשג"ד וכו').	20 דקות 20 דקות	דפי טבלה (נספח 1) כלי כתיבה	

נושא	מהלך הפעילות	זמן מומלץ	עזרים	עושים זה"ב (ניהול סיכונים)
אלימות נפוצה בשבת	<p>א. פינג פונג אלימות- חלוקה לשתי קבוצות. על כל קבוצה בתורה (ניתן להיעזר בטבלאות ובנסיון אישי) להגיד סוג של מקרה אלימות שיכול לקרות בשבת (למשל: התחצפות למדריך, לקלל חניך בגדוד, לצעיר על הקיר, גניבת עניבה וכו').</p> <p>ב. המדריך יכתוב על פלקט גדול את כל מה שנאמר וכך יקבלו החניכים תמונת מצב לגבי כמות וסוגי מקרי האלימות שמתרחשים בשבת.</p>	10 דקות		
אלימות בשבת- בחירה עם תוצאות	<p>א. חלוקה לשתי קבוצות. כל קבוצה היא עכשיו חניך בשבת צופים. המטרה של כל "חניך" היא לבנות את שבט הצופים המושלם ע"י מתן פתרון לדילמות שיעלה המדריך. בחירה בפתרון לא אלים יזכה את הקבוצה בפריט שיעזור לשבט לצמוח. בחירה בפתרון אלים יזכה את החניך בפריט שיוביל להרס השבט.</p> <p>ב. עיבוד- למי יש את השבט הכי מושקע?</p> <p>למה גורמים פתרונות אלימים? למה מובילים פתרונות סובלניים ולא אלימים?</p> <p>מסקנה- לכל אחד יש אפשרות בחירה בדרך אלימה יותר או פחות. בחירה בדרכים לא אלימות תורמת לכלל השבט כי אז לחניכים ולמדריכים כיף לבוא לשבט והאווירה נעשית טובה יותר. כאשר יש אווירה טובה יש הרבה יותר רצון וכוח להשקיע בדברים שאנחנו עושים. התוצרים שלנו חיוביים יותר ומספקים יותר.</p>	20 דקות		-דף דילמות (נספח 2) -ריבוע נייר+ כפצים (נספח 3)

נושא	מהלך הפעילות	זמן מומלץ	עזרים	עושים זה"ב (ניהול סיכונים)
פרגון כדרך לצמצום התחרותיות והאלימות	<p>א. יושבים במעגל. כל חניך מקבל דף וכותב עליו את שמו. על החניכים לכתוב על כל דף משהו שהם מעריכים בחניך ששמו כתוב על הדף. בכל פעם שהמדריך ימחא כף יעבור הדף ימינה לחניך הבא במעגל עד שהדף ישלים סיבוב מלא וכל החניכים יקבלו את הדף שלהם בחזרה. כל חניך יוכל לקרוא את הדף שלו בשקט.</p> <p>ב. המדריך יתן לחניכים דפים ועליהם שמות הגדודים (מהשבט וגדודי ו' שהחניכים מכירים משבטים אחרים) עפ"י מספר החניכים. עכשיו יבצעו החניכים את אותו משחק כשהם מתבקשים לכתוב על הדפים נקודת חוזק ונקודת חולשה של הגדוד המדובר.</p>	20 דקות	דפים כלי כתיבה	
כולם בשביל אחד	<p>דיון:</p> <p>-איך הרגשתם כשקראתם את הדפים? -מה היה יותר קל- לכתוב נקודות חוזק או חולשה? -למה אנחנו רואים באחרים את הדברים הפחות טובים בדרך כלל? -מה החשיבות של פרגון בחיי קבוצה? -איך נוצר מצב של יריבות ואלימות בין החניכים, האחוות, הגדודים, השכבות והשבטים בתנועה? -מה המשמעות של חסר פרגון בין הקבוצות הנ"ל? מה החשיבות של אווירה חיובית ושיתוף פעולה בשבט צופים? -מה אפשר לעשות כדי לגרום לאווירת פרגון חיובית יותר?</p>	10 דקות		

נושא	מהלך הפעילות	זמן מומלץ	עזרים	עושים זה"ב (ניהול סיכונים)
פרוייקט גדודי	החניכים יתכנסו לגדוד וישבו עפ"י אחוות. המדריכים יחליטו על שיר וכל אחווה תצטרך לחבר למנגינה מלים עד ליצירת מורל חיובי שבטי המגנה את האלימות בשבט. מטרת הגדוד היא שעד המסדר הבא ידעו כמה שיותר חניכים את המורל השבטי שהמציא הגדוד. (המטרה היא חיזוק הגאווה הגדודית ע"י תוצר חיובי שמסכם את נושא האלימות בשבט ומפגין את הדברים ההפוכים לאלימות- שיתוף פעולה, פרגון, גאווה יחידה וכו')	20 דקות		

■ נקודות לדיון:

- איפה אפשר לראות אלימות בגדוד?
- האם מישהו חשב שהשבט הוא מקום שיש בו אלימות?
- מי יוצר את האלימות בשבט?
- באיזה עוד דרכים אפשר למנוע את האלימות בתוך השבט? מה אנחנו יכולים לעשות כיחידים, כאחווה וכגדוד?
- איך אנחנו דואגים בתווך הארוך לאווירת פרגון בתוך השבט?

■ ציוד לפעולה

כלי כתיבה

דפים

נספחים:

נספח 1 - טבלת סטטוס אלימות בשבט

מי היו שותפים?	כיצד המקרה הסתיים?	תיאור המקרה	סוג מקרה
			אלימות מילולית
			אלימות פיזית
			וונדליזם

מיטמואים שכבת

נספח 2- זף דילמות

1. אתה נמצא במסדר שבטי וגדוד ה' מתחיל לעשות מורל נגדי על הגדוד שלך. מה תעשה?
2. בסוף יום הפעילות המדריך אומר שעכשיו חייבים לנקות את המקום שהיינו בו כי הוא מטונף. אתה ממש ממהר כי אימא שלך כבר מחכה מחוץ לשבט. אתה אומר לו שאתה חייב ללכת אבל הוא מבקש שתישאר רק עוד דקה. מה תעשה?
3. יש לך ילד בקבוצה שכל הפעולה זורק עליך אבנים קטנות. זה ממש מעצבן וביקשת ממנו להפסיק כבר חמש פעמים וזה לא עוזר. מה תעשה?
4. חבר שעמד לידך במסדר דיבר כל המסדר והמדריך צעק דווקא עליך. מה תעשה?
5. אתם משתתפים בפרויקט שבטי. התפקיד של הגדוד שלך הוא לבנות שולחנות אוכל. הכנתם את כל הציוד בפעולה שעברה וכל מה שנשאר זה להתחיל לבנות אבל כשחניכי ט' מגיעים הם מבינים שהם חייבים עוד בזנ"טים ופשוט לוקחים אותם מהחדר הגדודי בלי רשות. המחסן סגור ואין ממי לבקש ציוד עכשיו. מה תעשה?
6. בטיול פתיחת שנה נגנב לחבר שלך MP3 מהתיק. המדריכים לא מצאו את הגנב אבל אתה יודע מי זה. מה תעשה?
7. שכחת את הסווטשרט שאתה הכי אוהב בחצר השבט אבל השבט כבר סגור. הגדר די נמוכה ואין כל כך בעיה לטפס עליה... מה תעשה?
8. חבר שלך מדבר למדריך שלכם ממש לא יפה כבר כמה פעולות. הוא קורא לו בכל מיני קללות וזה נראה לך לא הכי לעניין. מה תעשה?
9. יש לך ילד בקבוצה שאתה וחברים שלך לא כל כך מסתדרים איתו. חברים שלך מחליטים לבקש מהמדריך שהילד הזה יעבור לקבוצה אחרת או שהם יעברו לקבוצה אחרת. מה תעשה?
10. אתה עומד בתור לארוחת ערב במחנה קיץ. אתה מת מרעב כי בנית כל היום והתור בקושי זז. פתאום באים שני חניכים שלא מהגדוד שלך ונדחפים לפניך בתור. מה אתה עושה?

ברוכים הבאים לשבט

המבנה של השבט שלנו

חפצים

דוגמאות לחפצים לפתרונות אלימים		דוגמאות לפרסים לפתרונות לא אלימים	
חלון מנופץ		גג לשבט	
כתובת גרפיטי בכניסה לשבט		תורן	
איסור כניסה לשבט בגלל לכלוך וחוסר סדר		חניכים שמחים לבוא לשבט	
רעש במסדרים		פרס במחנה קיץ	

פעולה מס' 3 בנושא: לחץ חברתי ותחרותיות

■ רקע

לחץ חברתי הוא שינוי בהתנהגות של הפרט כתוצאה מהקונפליקט בין רצונו לנהוג ככל העולה על רוחו לבין הדחף להתאים עצמו לחברה שסביבו. זהו מצב בו מופעלת השפעה מסוימת על בן אדם מצד האנשים הסובבים אותו. כתוצאה מכך, אותו אדם עלול "להיכנע" ולבצע פעולות מסוימות, על אף שאינן תואמות את הרגליו, העדפותיו או מצפונו.

לדוגמה, רבים רואים בלחץ חברתי אחת הסיבות המרכזיות לעישון. לפי גישה זו, אדם "נגרר" לעישון עקב רצון להשתלב בחברה בה זו הנורמה למרות שבתנאים אחרים לא היה מעשן.

לחץ חברתי הוא לאו דווקא שלילי, לדוגמה: אדם יכול לנסות ולהצטיין בלימודיו עקב לחץ הסובבים אותו שיהיה כך.

לחצים קבוצתיים יכולים להזיק לקבוצה באותה מידה שהם יכולים להועיל לה. הם יכולים ליצור אצל החברים אי נוחות ולצמצם את היצירתיות והמחשבות שלהם. לעומת זאת, קיים גם לחץ קבוצתי הנקרא לחץ ניטרלי. מה שהופך אותו לחיובי או לשלילי הוא המטרות והערכים שלמענם הוא מופעל. מקובל להשתמש בלחץ חברתי כדי להשפיע על אנשים לנהוג בדרך חיובית, לדוגמה: להפעיל קבוצות שמטרתן להפסיק לעשן או להיגמל ממשקאות חריפים. קבוצות כאלו מאורגנות על סמך מחקרים חברתיים שהוכיחו כי קל יותר להשפיע על אדם הנמצא בתוך קבוצה, מאשר לפנות אליו ביחידות. אנשים מצטרפים לקבוצות כאלו מרצונם החופשי. (לקוח מויקיפדיה)

קיים קשר הדוק בין לחץ חברתי לאווירת התחרותיות ששוררת בין האחוות, הגדודים והשבטים בתנועה ונראה שהם אף מונעים האחד מן השני.

■ מטרות הפעולה

1. החניכים ייחשפו למושג לחץ חברתי ולהשפעתו עלינו וכן בחינתו לחיוב ולשלילה.
2. החניכים ילמדו על אווירת התחרותית הקיימת בתוכנו ובחינתה לחיוב ולשלילה.
3. החניכים יבחנו את הקשר בין תחרות ובין לחץ חברתי.

נושא	מהלך הפעילות	זמן מומלץ	עזרים	עושים זה"ב (ניהול סיכונים)
פתיחה	<p>המדריך מכין מבעוד מועד חטיף שהקבוצה אוהבת במרכז החדר. בזמן שהקבוצה מחכה בחוץ הוא מבקש משני חניכים שיכנסו לחדר ומבקש מהם שישמרו על החטיף שהציב במרכז החדר בזמן שהוא נעדר ושלא יתנו לאף חניך לגעת בו. בנוסף, מבקש המדריך מהחניכים שלא יסבירו למה אסור לגעת בחטיף. כאשר המדריך יוצא הוא מבקש מחברי הקבוצה להיכנס בשלשות לחדר. (על המדריך לתת לחניכים לשהות בחדר מספר דקות ורק אז להיכנס).</p>	10 דקות	חטיף קערה	
עיבוד- מהו לחץ חברתי	<p>המדריך ישאל את החניכים מה הדבר הראשון שרצו לעשות כשראו את החטיף. לאחר מכן ישאל למה לא נגעו בחטיף שבמרכז על אף שלא סופק להם כל הסבר. התשובה הרצויה היא פשוט כי כולם לא נגעו בחטיף ואמרו שאסור. (במקרה והחניכים נגעו בחטיף ניתן לשאול למה כולם אכלו מהחטיף למרות שהתבקשו לא לעשות זאת).-הגדרת המושג לחץ חברתי.</p>	10 דקות	הגדרת המושג לחץ חברתי (נספח 1)	

נושא	מהלך הפעילות	זמן מומלץ	עזרים	עושים זה"ב (ניהול סיכונים)
לחץ חברתי ותחרותיות	<p>המדריך אוסף את הקבוצה ומספר להם שחייבים להפסיק את הפעולה כי משהו חמור מאוד קרה. המדריך מספר סיפור פרובוקטיבי שנועד להתסיס את החניכים, למשל: משרד החינוך מתכוון להפסיק את פעילות חניכי השכבות הצעירות בתנועות הנוער בשל הסיכון הכרוך בכך מה שאומר שמעכשיו הצופים יתחילו מכיתה ח' בלבד ושגם החניכים שנמצאים עכשיו בתנועה יאלצו לעזוב ולהצטרף מחדש רק בהגיעם לכיתה ח'.</p> <p>המטרה היא להתסיס את החניכים ולוודא שהנושא מפריע להם מאוד. בנוסף, יספר המדריך כי תנועת הצופים החליטה להרים את קולה ומקיימת תחרות בין הגדודים והשבטים בתנועה שמטרתה לעודד את התעמולה כנגד ההחלטה, כך שגדוד שיצליח להקים את התעמולה הגדולה ביותר יזכה בפרס יוקרתי- יום כיף לכל הגדוד בלונה פארק על חשבון התנועה.</p> <p>- המטרה היא שהחניכים יתלהבו, יכינו שלטים וכרזות, יקליטו שיר, יתכננו תהלוכת ראווה ביישוב תוך כדי שהמדריך מלהיב אותם יותר ויותר כך שהחניכים יפעילו לחץ אחד על השני כדי לפעול.</p>	סה"כ- 40 דקות סיפור- 10 דקות עבודה- 30 דקות	גואש, דפים, בד ערבי, טושים וכלי כתיבה (כל ציוד אחר שיכול לשמש לתעמולה)	

עושים זה"ב (ניהול סיכונים)	עזרים	זמן מומלץ	מהלך הפעילות	נושא
		10 דקות	<p>הפסקת העבודה ודיון-</p> <p>-מה חשבתם לעשות כדי לקדם את הנושא?</p> <p>-עד כמה רחוק הייתם מוכנים ללכת בשביל לעשות את זה?</p> <p>-מה היה יותר חשוב- הנושא עצמו או התחרות עם האחוות/גדודים האחרים והזכייה בפרס?</p> <p>-למה התחרות כל כך חשובה לנו?</p> <p>-האם כל הקבוצה השתתפה במשימה?</p> <p>-איך קרה שכולם לקחו חלק?</p> <p>-האם היה מעורב כאן לחץ חברתי?</p> <p>-האם הלחץ החברתי תרם להצלחת המשימה?</p> <p>-האם לחץ חברתי מעודד תחרותיות?</p> <p>-איזה אווירה הייתה בקבוצה? (מסקנה: כאשר אנו במצב של תחרות קל לנו להסחף עם הקבוצה ועם החברים לדברים שיכולים להיות קיצוניים ואפילו אלימים כי האווירה מאפשרת לנו את זה. חברי הקבוצה מרגישים שותפים ותורמים- הם חשים בגאווה היחידה. כאשר אנחנו בתחרות וחשוב לנו לנצח אנחנו שואפים לעוד כוח ולכן חשוב לנו לעודד את כל הקבוצה לקחת חלק במשימה- כך נתקרב לנצחון. במהלך תחרות קבוצתית נוצר פעמים רבות תהליך של הפעלת וקבלת לחץ חברתי).</p>	עיבוד

נושא	מהלך הפעילות	זמן מומלץ	עזרים	עושים זה"ב (ניהול סיכונים)
תחרותיות בצופים	<p>משפט - מחלקים את החניכים לשתי קבוצות. כל קבוצה תקבל מכתב שכתב הורה של חניך כיתה ו למרכז השבט על נושא התחרותיות במחנה הקיץ. קבוצה אחת תתמוך בתחרותיות במחנה והשניה תתנגד לה. המדריך יהווה שופט. בסוף המשפט יסכם המדריך את היתרונות והחסרונות שצינו החניכים בנושא התחרותיות בצופים ובכלל.</p> <p>נקודות לסיכום:</p> <p>יתרונות התחרותיות - תחרותיות יכולה להוביל הישגים גבוהים יותר, שיתוף של יותר חברים בקבוצה בעקבות לחץ חברתי, תחרותיות מובילה לשאפתנות ולרצון להתפתח.</p> <p>חסרונות התחרותיות - יכולה להוביל לעימותים אלימים, יכול להוצר מצב בו מישוה דומיננטי מתבלט או משתלט כדי לנצח בזמן שהאחרים נדחקים הצידה, יכולה לגרום להתמקדות בנצחון ובזכייה בפרס במקום בתהליך עצמו ובמטרה המקורית.</p>	30 דקות	מכתב מהורה (נספח 2)	

■ ציוד לפעולה:

חטיף, קערה, גואש, דפים, בד ערבי/אל בד, טושים, כלי כתיבה

נספחים:

נספח 1 - הגדרת המושג לחץ חברתי

לחץ חברתי- מצב בו פועל אדם לפי דעות ורצונות החברה הסובבת אותו ולא לפי רצונו או דעתו שלו.

21/8/08

לכבוד: מרכז השבט

הנדון: כמה מלים על מחנה הקיץ האחרון בו השתתף בני

שלום רב,

בני, רועי כהן, העולה לכתה ו' השתתף במחנה הקיץ שהתקיים בחודש יולי. רועי חיכה למחנה הקיץ והתכונן אליו ארוכות- הגיע לכל הפעולות וימי העבודה שקדמו למחנה, בצע את כל ההכנות בדיוק כמו שהסביר המדריך ואפילו לקח תפקיד חשוב בגדוד- יו"ר ועדת שער. כל החודש שקדם למחנה היה רועי עסוק בתפקיד זה- הרים טלפונים, שרטט שרטוטים, קבע ישיבות, דיבר עם המדריך, ניהל את הועדה שלו בחריצות וברצינות והשקיע זמן רב בתכנון השער הפרטי פרטים.

אני התבוננתי בו מהצד והרגשתי גאווה גדולה על כך שרועי לוקח חלק, מגלה אחריות, שואף גבוה ולומד לשתף פעולה עם חבריו. הייתי גאה ברועי שהוא חלק מתנועת הצופים שנותנת לו את האפשרות ללמוד את כל הדברים האלה ולהתפתח ויחד עם זאת ליהנות. ביום הנסיעה למחנה- "העליה ליער"- כמו שרועי לימד אותי להגיד, רועי היה נרגש מאוד וכל מה שעניין אותו הוא ההגעה למחנה ותחילת הבנייה בשטח הגדודי. נפרדתי ממנו לשלום והייתי שמח מאוד בשמחתו.

ארבעה ימים לאחר מכן נפגשנו אני ורועי בשבט. רועי וחבריו ירדו מהאוטובוס בעצלתיים ונראו עצובים מאוד. לאחר שנפרדו לשלום מהמדריך נכנסו לאוטו ובלי מלים התחלנו לסוע. הייתה דממה. זה נראה לי מוזר מאוד כי כשרועי היה בכיתה ד' הוא וחבריו שרו כל הדרך הביתה את שירי המורל של השבט, עשו רעש ולא שתקו לשנייה מרוב אושר. כששאלתי את הבנים איך היה המחנה הם ענו "נחמד".

"למה רק נחמד?" שאלתי, ואז רועי ענה שהשער שבנו היה ממש יפה ולמרות זאת הם לא זכו בתחרות השכבתית כך שזה הרס להם את כל המחנה ועכשיו הם ממש מבואסים ואין להם מצב רוח לדבר.

אמרתי לרועי שנראה לי מוזר שרק בגלל שהשער לא זכה המחנה לא היה כייפי ואז סיפר חברו שקצת לפני השיפוט הסופי התגנב אחד החניכים של השבט השכן וחיבל להם בשער, שבאמת היה יפה יותר וגדול יותר והרבה יותר מושקע, ולכן השופטים נתנו לגדוד ניקוד נמוך יותר. לאחר מכן, במסדר הסיום השכבתי של כל ההנהגה, כאשר הכריזו על המנצחים החליטו חברי ועדת שער, ורועי ביניהם, להתפרץ לתוך הח' ולעזוב את המסדר. אני מספר לך, מרכז השבט, את הסיפור הזה כי כאבא לילד בתנועת בצופים אני מרגיש מאוכזב. אני חושב שאם חניכים העולים לכיתה ו' לא נהנים במחנה קיץ רק בגלל שלא זכו בתחרות- אז כנראה שלא הדגישו בפניהם את הדברים שחשובים באמת כמו צופיות, שיתוף פעולה, עבודה בקבוצה, פרגון אחד לשני וכבוד.

בנוסף, אני מבין שתחרות מלהיבה את החניכים וגורמת להם לעבוד יותר אבל אם התחרות גורמת לתופעות של השחתה והצקה וחוסר כבוד- אולי לא צריך לקיים אותה. כשאני הייתי חניך בצופים כמעט לא הייתה תחרות ועדיין נהננו מאוד ולמדנו הרבה.

מצפה לתגובתך.

תודה על ההקשבה,

בכבוד רב,

משה כהן- אבא של רועי

פעולה מס' 4 בנושא: מסורות

רקע

מסורת היא ערכי התרבות המועברים מדור לדור: מנהגים, טקסים, דעות ואמונות שעוברים מדור לדור בקבוצה או בחברה מסוימת. לרוב המסורת מהווה למעשה את הבסיס להגדרה של הקבוצה, הן כלפי חוץ והן כלפי פנים.

ישנן מסורות שהשתמרו מאות ואלפי שנים וישנן מסורות ששונו במהלך השנים או שחדלו להתקיים מסיבות שונות (למשל: ביפן נהגו לקשור את רגלי הנשים כדי שאלו יישארו קטנות ועדינות. קשירת כפות הרגליים הייתה כרוכה בכאבים רבים ולכן הופסקה לפני כמאה שנים).

גם בתנועת הצופים קיימות מסורות רבות שלחלקן אנו לא שמים לב אפילו ביום יום. חשוב שנדע מה הן המסורות הנהוגות בשבט שלנו ובתנועה ונלמד להכיר אותן ואת מהותן.

מטרות הפעולה

1. החניכים יכירו את המושג "מסורת".
2. החניכים יכירו סוגים שונים של מסורות בעולם ובתנועת הצופים.
3. החניכים יבחנו מסורות והתמודדות עם השלכות המסורת.

מהלך הפעולה

נושא	מהלך הפעילות	זמן מומלץ	עזרים	עושים זה"ב (ניהול סיכונים)
מסורות- זה טבוע בנו!	א. כל חניך יכתוב על דף את יום ההולדת החלומי שלו. החניכים ישימו את הפתקים בכובע והקבוצה תצטרך לנחש של מי יום ההולדת החלומי. ב. המדריך יקריא רשימת מילים וכל מי שהמילה שהקריא נמצאת בדף שלו יסמן אותה. ג. לאחר מכן יעבור המדריך על המלים וישאל מה משותף לכולן ולמה כמעט כולם רשמו אותן?	15 דקות	-דפי נייר -כלי כתיבה -רשימת מילים (נספח 1)	

נושא	מהלך הפעילות	זמן מומלץ	עזרים	עושים זה"ב (ניהול סיכונים)
	<p>מסקנה: מלים אלה מבטאות מנהגים ומסורות שאנו מקיימים באופן אוטומטי כשאנחנו חושבים על ימי הולדת ולא תמיד אנחנו יודעים למה (למשל: למה מרימים על כסא? מי המציא את המנהג של כיבוי הנרות וכ')</p>			
מסורות שונות ומשונות	<p>-המדריך יסביר לחניכים כי מסיבת יום ההולדת המסורתית שאנחנו רגילים אליה היא ישראלית מאוד ושבמקומות אחרים בעולם יש מסורות שונות לחגיגת יום הולדת.</p> <p>-<u>החלפות</u>- המדריך יחלק לכל חניך 2 פתקים- אחד המתאר מסורת יום הולדת במדינה אחרת והאחר עם שם מדינה. על החניכים להחליף את הפתקים אחד עם השני כדי לקבל את הצירוף הנכון של מנהג ומדינה. לאחר מכן נעבור על המנהגים הנהוגים בארצות שונות.</p>	15 דקות	זוגות מסורות וארץ מוצאן (נספח 2)	
מה המסר? העברת מסורות מדור לדור	<p>המדריך יבקש שלושה מתנדבים- שניים יצאו החוצה עד שהמדריך יקרא להם. המתנדב השני ישאר עם הקבוצה ויקשיב לסיפור שמספר המדריך. תוך כדי הסיפור יצמיד המדריך לחמש מלים תנועות מיוחדות וכל פעם שיאמר את המילה יעשה את התנועה שלה, למשל:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "אז"- הרמת יד ימין 2. "לא"- רקיעה ברגל 3. "כל"- גירוד בראש	20 דקות		

עושים זה"ב (ניהול סיכונים)	עזרים	זמן מומלץ	מהלך הפעילות	נושא
			<p>4. "אמר"- מחיאת כף 5. "למה"- הרמת כתפיים המדריך יבקש מהחניך לספר את הסיפור בדיוק כפי שסיפר אותו יחד עם התנועות. המתנדבים יכנסו אחד אחרי השני כשכל אחד מהם יצטרך לחזור על הסיפור בדיוק. ש: מה קרה לסיפור ולתנועות מהמספר הראשון למספר האחרון? האם המסר נשמר? האם המספרים ידעו למה הם מבצעים את התנועות? ת: הסיפור השתבש במקצת, הפואנטה לא נשמרה לחלוטין ורק חלק מהתנועות נעשו כמו שהמדריך בצע אותן- כי הנעשה לא לווה בהסבר כך שכל אחד עשה מה שהוא מבין. מסקנה: כך קורה גם למסורות המועברות עם השנים מדור לדור. לא תמיד המהות נשמרת- לפעמים נשארים רק הסממנים החיצוניים ואנחנו חוזרים על המסורת פשוט כי אנחנו רגילים לכך ולא כי אנחנו מבינים את הסיבה שבגללה היא החלה להתקיים ואת המהות שלה.</p>	
	כסף- דף מסורות	15 דקות	<p>מכירה פומבית- המדריך יעלה בכל פעם מסורת מסוימת. חניך שמקיים את המסורת הזו ביום יום או שהיה רוצה לקבל עליו את המסורת הנ"ל יצטרך לקנות אותה בכסף ובנימוק משכנע- למה מגיע לו לקנות את המסורת הנ"ל.</p>	בחירת מסורות

נושא	מהלך הפעילות	זמן מומלץ	עזרים	עושים זה"ב (ניהול סיכונים)
	<p>מסקנה: לא כל מסורת אנחנו מוכנים לאמץ לעצמנו. לכל אחד מאיתנו יש מספר מסורות שהוא דואג לקיים במסירות ומספר מסורות שלא היה מוכן לקבל על עצמו. יש מסורות שאנו מקיימים מעט יותר ויש מסורות שניתן להפסיק לקיים אותן.</p>			
מסורות / צופיות / שבטיות	<p>תחרות פנטומימה - חלוקה לשתי קבוצות. כל קבוצה בתורה שולחת נציג שצריך להציג בפנטומימה ביטוי שמהווה מסורת בצופים או בשבט. לאחר מכן תצטרך לברר כל קבוצה למה מבצעים את המסורת הזאת- ניתן להיעזר גם בגורמים חיצוניים.</p>	20 דקות	רשימת מסורות צופיות (נספח 4)	
סיכום	<p>חשוב לדעת מה משמעות המסורות שאנחנו מקיימים- מה התוכן שלהן ומה המקור שלהן. בדיוק כמו שבחיים האישיים שלנו יש מנהגים שאנחנו מבצעים באדיקות ויש כאלה שאנחנו בוחרים לא לקיים כך חשוב לשים לב למסורות שאנחנו מקיימים בצופים ובחיים בכלל.</p>	5 דקות		

עושים זה"ב (ניהול סיכונים)	עזרים	זמן מומלץ	מהלך הפעילות	נושא
			<p>נקודות לדיון:</p> <p>-איזה מסורות נוספות קיימות בחיינו? -האם יש מסורת בצופים שאתם ממש רוצים להיות חלק ממנה? -האם יש מסורת שנראית לכם מוזרה או שלא תסכימו לבצע? -באיזה מקורות מידע אפשר להיעזר כדי לדעת יותר על מסורות בשבט ובצופים? -למה חשוב להבין מה המהות של המסורות שאנחנו מקיימים? -האם ניתן להתנגד למסורות קיימות? -איך ניתן להשפיע או לשנות מסורות שהתקיימו הרבה זמן?</p>	

■ ציוד לפעולה:

דפים

כלי כתיבה

נספחים:

נספח 1 - רשימת מלים

- עוגה
- נרות
- חברים
- מסיבה
- מוסיקה
- הרמת על כסא
- קישוטים
- כיבוד
- הזמנות
- חבילה עוברת
- פרסים
- מתנות
- הפתעה
- אמא
- משחקים
- כיף
- שירים
- במבה
- ביסלי
- טופי
- ממתקים
- כיתה
- בגדים חגיגיים/יפים
- קצפת
- בלונים

נספח 2 - זוגות מסורות וארצותיהן

מסורת	ארץ
האמינו כי רוחות רעות מזיקות לאנשים במיוחד ביום הולדתם ולכן התארגנו בני המשפחה לשמור על בן משפחתם ביום הולדתו ע"י חגיגה ושמחה ביום זה, דבר המבריח את הרוחות הרעות	עובדי אלילים
עוגות עגולות עם נרות ניתנו כמנחה לאלת הירח. העוגה העגולה סמלה את השלמות של הירח במילואו והנרות סמלו את זוהר הירח. הייתה זו, בעצם, ברכה לאדם החוגג יום הולדתו - שחיו יהיו שלמים ומלאי זוהר.	יוון העתיקה
מסיבות יום הולדת נחגגו רק לעשירים, לאצילים ולמלכים	יוון העתיקה ומצריים העתיקה

מסורת	ארץ
נוהגים לשים בעוגה חפצים סמליים, למשל: מטבע מסמל עושר, סוכריה המסמלת אושר ומתיקות וכו'	בריטניה
בעל יום ההולדת תולה את דגל המדינה בחלון חדרו.	דנמרק
מקשטים את המתנות ועטיפת המתנות בציורי נמרים כדי להגן על הילדים	סין
מטריות רחבות וארוכות שמקבל בעל יום ההולדת מסמלות ברכה לאריכות חיים	הונג קונג
לא חוגגים ימי הולדת בכלל	סעודיה
משיכה לילד יום ההולדת האוזן כמספר שנותיו	ארגנטינה
הרמת חתן יום ההולדת על כסא כמספר שנותיו	ישראל
המדינה היחידה בה מוסיפים למספר השנים מספר המציין את השנה הבאה (למשל נר נוסף על העוגה או הרמה נוספת של הכסא - "אחד לשנה הבאה")	ישראל
מחזיקים את ילד יום ההולדת מהרגליים ומנחיתים אותו למטה כמספר שנותיו	אירלנד
מחיא את כף לפי מספר שנותיו של בבעל יום ההולדת	ניו זילנד
בעל יום ההולדת מכה ב"פיניאטה" (דמות נייר שבתוכה ממתקים) עד לשבירתה כדי להוכיח את כוחו שגדל משנה לשנה	מקסיקו
לבוש צבעוני ככל האפשר ביום ההולדת	מצרים

רשימת מסורות

- ארוחה משפחתית בערב שבת.
- טיול משפחתי בשבת.
- מפגש עם חברים בערב שישי.
- הליכה עם חבר קבוע לבית הספר.
- השתתפות בתנועת בצופים,
- כמו האחים הגדולים שלי.
- ללבוש חולצה לבנה לטקסים.
- תפילה בבית הכנסת בשישי-שבת.
- הצבעה בשיעור.
- הליכה על גחלים.
- ללבוש חצאית.
- מחיאות כפיים להפגנת תמיכה והתלהבות.
- השתתפות במסיבת סיום כתיב ו'.
- להתחפש בכורים.
- להתכונן למבחן.
- חבישת כיפה.
- כתיבת כותרות במחברת בעט צבעוני.
- קניית ציוד לבית ספר בסוף החופש הגדול.
- כסיסת ציפורניים.
- ללכת עם שיער אסוף.
- להתארח אצל סבא וסבתא כל חופש גדול.
- לסוע לחו"ל פעם בשנה.
- לרכב על האופניים ביום כיפור.
- קריאת ספר לפני השינה.
- להירדם מול הטלוויזיה.
- לעבור טקס הבטחה בצופים.
- להשתתף במסדר סיום במחנה הקיץ.
- מורל לגדוד.

ש ק ל
צ ו פ י
ח ד ש

50

ש ק ל
צ ו פ י
ח ד ש

20

ש ק ל
צ ו פ י
ח ד ש

100

נספח 4 - מסורות צופיות

- טקס הבטחה
- טקס שכב"וג (מעבר מחניכות לשכב"ג)
- מדי חאקי
- טקס פתיחת שנה
- ימי פעילות בשלישי ושישי/שבת
- מורל
- מסדר שבטי
- מחנה קיץ
- צבעי השבט
- סלנג צופי כמו: גדוד, אחווה, סובייט

פעולה מס' 5 בנושא: גבולות ומסגרות כדרך למניעת אלימות

רקע

חוקרים רבים סבורים כי אחת הדרכים העיקריות בהן אנו, כחברה, ממגרים את תופעות האלימות שלנו היא ע"י הצבת חוקים ברורים לגבי השימוש באלימות וההשלכות של השימוש בה. גם במסגרות בהן נמצאים החניכים- בית ספר, משפחה, חוג, צופים- קיימים חוקים ברורים של "עשה ואל תעשה" על מנת שנוכל להתנהל בצורה נעימה ולמנוע עימותים שיכולים להוביל לאלימות.

מטרות הפעולה

1. החניכים יכירו בגבולות ומסגרות המצויים בחייהם.
2. החניכים יבינו את הצורך בגבולות ברורים ומסגרות.

מהלך הפעולה

נושא	מהלך הפעילות	זמן מומלץ	עזרים	עושים זה"ב (ניהול סיכונים)
חיים ללא גבולות	<p>סיפור מסגרת- הקבוצה נסעה במטוס שהתרסק ונתקעה על אי בודד. מטרת הקבוצה היא להתקיים על האי ולנסות שיצילו אותה.</p> <p>המדריך יגדיר דבר אחד בלבד והוא את "שטח האי" (שטח שיסומן בצורה ברורה ועדיף שיהיה מרוחק מקבוצות אחרות כדי שהחניכים באמת ירגישו מבודדים).</p> <p>ליד האי יניח המדריך אמצעים שבעזרתם תוכל הקבוצה לבנות מתקנים שיעזרו לה להתקיים (למשל מקלות, סנדות, בדים, ארגז, חבלים, בקבוק פלסטיק וכו').</p> <p>המטרה היא לראות מה קורה כשאנו נמצאים במצב שבו אין חוקים ברורים.</p>	30 דקות	<p>חפצים לבניית האי</p> <p>דף דילמות (נספח 1)</p>	<p>יש ליידע את הרשג"ד ו/או את המרכז הצעיר ולקבל אישור על הדלקת אש / בנייה מחנאית. הדלקת אש תיעשה בהימצאות עמדת הג"ס</p>

נושא	מהלך הפעילות	זמן מומלץ	עזרים	עושים זה"ב (ניהול סיכונים)
	החניכים צריכים להקים את מה שהם מתכננים. למשל: אם תכננו לבנות מדורה כדי שיראו אותם מרחוק הם צריכים להדליק מדורה. במהלך המשחק יציב המדריך דילמות בפני החניכים.			
דיון	הדיון ייסוב סביב מה שקרה בקבוצה: -מה ידעתם לפני שהתחלתם לבצע את המשימה? -מה הצלחתם לעשות? -איך ידעתם מה אתם רוצים לעשות? -האם אתם חושבים שהצלחתם להנצל? -איזה בעיות היו בקבוצה? -איזה דברים טובים קרו? -האם לכולם היה ברור מה עושים? -האם הדברים התנהלו בצורה מסודרת? מסקנה: כאשר הדברים לא ברורים ולא מוגדרים קשה לנו יותר להתנהל כיחידים וכקבוצה. על מנת לייעל את העבודה שלנו אנו חייבים לקבוע נהלים וחוקים שיעזרו לכולם לדבר בשפה משותפת ולא לבזבז אנרגיות מיותרות.	10 דקות		
כל החיים- מסגרות וחוקים (למה צריך גבולות ומסגרות?)	החניכים יחולקו לשתי קבוצות. כל קבוצה תקבל משימות וחידות לגבי מסגרות וגבולות הסובבים אותם: א. גבולות המדינה. ב. חוקי המדינה - חידון.	א 10 דקות ב. 10 דקות ג. 10 דקות ד. 10 דקות דיון- 10 דקות סה"כ- 50 דקות	משימות לגבולות- נספח 2 נייר עיתון כלי כתיבה	

עושים זה"ב (ניהול סיכונים)	עזרים	זמן מומלץ	מהלך הפעילות	נושא
			<p>ג. חוק חינוך חובה (בי"ס) - פאזל שחלקיו מפוזרים ברחבי השבט. על הפאזל יכתבו משפטים המדגימים דברים שמסמלים את ביה"ס. החניכים יצטרכו לגלות מהו המקום המסתתר בפאזל.</p> <p>ד. משפחה - כל חניך בתורו יספר לקבוצה על משהו שאסור לעשות אצלו בבית ומשהו שעושים בד"כ אצלו בבית. (למשל: אצלי לא אוכלים בסלון ונהוג לישון עם דלתות החדרים פתוחות).</p> <p>דיון - שאלה: מה משותף לכל הדברים שראינו עכשיו? תשובה: כולם מייצגים גבולות ומסגרות. שאלה: למה בכל המקומות האלה צריך בכלל חוקים? האם הם עוזרים לנו או מזיקים לנו? תשובה: החוקים, הגבולות והצבת המסגרות בחיינו דרושים כדי להגן עלינו. למדינה שלנו יש גבולות כדי להגן עלינו מפני אויבים, למדינה שלנו יש חוקים כדי להגן עלינו האזרחים מפני פגיעה ואנחנו הולכים לבית הספר המהווה מסגרת מאוד משמעותית ולפעמים נוקשה יותר כי החברה דואגת לכך שנלמד, נתפתח ונתקדם בחיים. גם במשפחה שלנו יש חוקים וגבולות כדי שנוכל לחיות ביחד באותו בית וגם כי ההורים שלנו דואגים לנו וחושבים שמה שילמדו אותנו יעזור לנו הלאה בחיים.</p>	

נושא	מהלך הפעילות	זמן מומלץ	עזרים	עושים זה"ב (ניהול סיכונים)
	<p>במסגרת הגבולות שקיימים במסגרות אלו אנחנו יכולים לעשות הרבה דברים. דוגמא כזו ניתן לראות במשפחה, בביה"ס ובמדינה - למרות שיש חוקים לא כולנו נוהגים ועושים בדיוק אותו דבר. לכל אחד יש את המקום שלו להתבטא.</p> <p>שאלה: מה מאפיין את המקומות שבהם יש גבולות ומסגרת?</p> <p>תשובה: כולם מייצגים קבוצות. מדינה - קבוצה של אזרחים, בית ספר - הקהילה והחברה שלנו, הבית שלנו - בני המשפחה שחיים יחד תחת אותה קורת גג. המסקנה היא שכדי שקבוצה של אנשים תסתדר חייבים מסגרת ברורה של חוקים וגבולות כדי שלא יוצר בלגאן כמו שהיה באי שלנו.</p>			
המסגרת האחוותית	<p>כתיבת אמנה אחוותית לקביעת המסגרת והגבולות שהקבוצה מציבה לעצמה.</p> <p>נקודות לדיון:</p> <ul style="list-style-type: none"> -מה הם יתרונות החיים במסגרת? -מה הם חסרונות החיים במסגרת? -איך המסגרת יכולה לעזור לאחוה שלנו? -האם אמנה אחוותית היא מסגרת מחייבת. -מי אחראי לאכוף את האמנה האחוותית?	30 דקות	בריסטול	

■ ציוד לפעולה

ציוד לאי בודד (הצעה): חבלים, סנדוץ, בדים, בקבוק פלסטיק, פחיות שימורים, קופסאות פלסטיק, מקלות, נייר עיתון, כלי כתיבה, בריסטול

נספח 1 - זף דילמות

(במקרה ולא נוצרים מספיק מצבים הקשורים למסגרת וגבולות)

- א. המדריך ייקח חניך אחד הצידה ויבקש ממנו להתנגד לדעת הרוב בקבוצה ולעשות את הדבר ההפוך למה שכולם רוצים.
- ב. המדריך יבקש מאחד החניכים לחלק לכולם הוראות.
- ג. המדריך יבקש מאחד החניכים לשבת בצד ולא לעזור לקבוצה.

נספח 2 - גבולות ומסגרות בחיינו- משימות

א. גבולות מדינת ישראל-

(יש למחוק את שמות המדינות הגובלות בישראל)

על הדף מופיעות חידות שפתרוןן הן הארצות הגובלות במדינת ישראל. עליכם לפתור את החידות ולמקם את המדינות על המפה:
א. הנחל העיקרי המזרים מים לכנרת (ירדן).
ב. השלם את המשפט: "כארז ה_____ ישגה" (לבנון).
ג. אם רוסיה תשתנה היא תהפוך להיות שכנה (סוריה).
ד. ארץ הפירמידות (מצריים).

ב. **חוקי מדינת ישראל** - חידון לגבי חוקי מדינת ישראל. תחרות בין שתי קבוצות. לכל קבוצה יהיו שלושה פתקים- א, ב, ג. שתי הקבוצות יענו על החידה ביחד ע"י הרמת פתק התשובה. קבוצה שהרימה את התשובה הנכונה ראשונה תזכה בנקודה.

1. **כאשר אני רוצה לחצות את הכביש ומולי רמזור אדום, מתי מותר לי לחצות?**

- א. כל עוד אין מכונית באופק והכביש פנוי.
ב. רק כשהרמזור יתחלף לירוק.
ג. אם יש מעבר חציה אז זה לא משנה מה הרמזור אומר הוא רק אמצעי זהירות לנהג.

2. **אב שכעס על בנו סטר לו על הלחי. האם לפי חוקי מדינת ישראל הדבר מותר?**

- א. כל עוד הסטירה לא חזקה ולא השאירה סימן- זכותו של האב להעניש את בנו כרצונו.
ב. זכותם של הורים להעניש את ילדיהם כרצונם.
ג. בשום פנים ואופן אסור להורים להרים יד על ילדיהם.

3. **תפסתי גנב בביתי. אני כועס מאוד ורוצה לעשות משהו בנושא. מה מותר לי לעשות?**

- א. לתפוס את הגנב ולעצור אותו עד להגעת המשטרה.
ב. לפוצץ אץ הגנב במכות- זה ממש מגיע לו.
ג. לקרוא למשטרה. אסור לי לגעת בגנב גם אם הוא פרץ לביתי.

4. **יצאתי עם השבט לטיול. במהלך המסלול נפלתי ונקעתי את רגלי. למי מותר להעניק לי טיפול**

רפואי?

- א. למי שרוצה.
ב. רק לבוגרים שנמצאים במסלול כמו מרכז השבט, ראש השבט והורים מלווים.
ג. למדריכים ולבוגרים במסלול מותר לגשת אליי ולהרגיע אותי אבל רק לגורם טיפולי מוסמך ובעל תעודות כמו מע"ר, חובש או רופא מותר לטפל בי באמת.

5. **המועצה החליטה להרוס את הפארק שאני וחבריי נפגשים בו כל יום כדי שתוכל לבנות עליו**

בתי

חדשים. אנחנו מתנגדים להחלטה ומעוניינים למחות עליה מה מותר לנו לעשות?

- א. מותר לנו להפגין בכל דרך ובכל מקום שנרצה כל עוד אנחנו מבקשים מהגורמים המתאימים להתאסף במקום שקבענו וכל עוד המחאה שלנו לא אלימה או פוגעת.
ב. בגלל שאנחנו ילדים ועדיין אסור לנו להצביע- אסור לנו למחות.
ג. בגלל שזאת החלטת מועצה- מותר לנו רק לעשות מחאה שקטה כמו לפרסם מכתב בעיתון או לתלות שלטים ביישוב.

6. חבר שלי הציע חברות לילדה מהכיתה אבל היא סירבה לו. מחר אנחנו מסיימים להדפיס את העיתון הכיתתי וחסרות בדיוק עוד 3 שורות בטור הרכילות כדי שנוכל לשלוח את העיתון להדפסה. האם מותר לי לכתוב על חברי בעתון?
א. ברור שמותר לי לפרסם מה שבא לי. זה נקרא חופש הביטוי וחוץ מזה שכל העיתונים מפרסמים דברים כאלה כל הזמן.
ב. מותר לפרסם את הידיעה כל עוד אני מודיע לחברי מראש. זה לא משנה מה הוא חושב כל עוד הודעתו לו מראש.
ג. מותר לי לפרסם את הידיעה רק בהסכמת חברי והילדה לה הציע חברות כי גם היא מעורבת בעניין וזה יכול לפגוע בשניהם.

ב

א

ג

ג. חוק חינוך חובה/בית הספר -

- בזכותי אתם יכולים לקרוא ספרים.
- עזרתי לכם לפגוש חברים חדשים.
- לימדתי אתכם לחבר ולחסר כדי שתדעו כמה עודף לקבל בחנות.
- אתם מבקרים אותי כל יום.
- לכבודי אתם עוטפים את כל הספרים והמחברות שלכם.
- אם אתם מתנהגים לא יפה כשאתם אצלי - רוב הסיכויים שתענשו.

פעולה מס' 6 בנושא: חינוך לאופי

רקע

חינוך לאופי (character education) - תוכניות חינוך לאופי מדגישות ערכים כמו יושר, נאמנות, כבוד, אחריות, הגינות, אכפתיות ואזרחות. התגברות האלימות ובעיות ההתנהגות בבית ובקהילה מביאות להתערערות ערכים. תוכניות חינוך לאופי הן תוכניות שמכוונות לטפל בדיוק בבעיות אלה ומכאן חשיבותן ונחיצותן.

מטרות הפעולה

1. החניכים יחזקו את הערכים האישיים שלהם.
2. החניכים יבינו כי קיים קשר ישיר בין הערכים המובילים אותם להתנהגותם כלפי חוץ.
3. החניכים יבינו את יחסי הגומלין בין היחס אותו הם מפגינים לבין היחס אותו הם רוצים לקבל מסביבתם.

מהלך הפעולה

נושא	מהלך הפעילות	זמן מומלץ	עזרים	עושים זה"ב (ניהול סיכונים)
משחק פתיחה	בחדר יפזרו פתקים עם מאפייני אישיות ותחביבים .	10 דקות	רשימת מאפיינים (נספח 1)	
	<p>כל חניך יקבל מדבקות בצבע אחר ועליו להדביק אותן על הפתקים הרלוונטים אליו והמאפיינים אותן.</p> <p>החניכים יכולים לשתף את הקבוצה בפתקים שסימנו.</p> <p>מסקנה: יש מרכיבים שונים הבונים את האישיות שלנו. כל אחד ואוסף אחר של ערכים, אמונות, תחביבים ועיסוקים .</p>			

נושא	מהלך הפעילות	זמן מומלץ	עזרים	עושים זה"ב (ניהול סיכונים)
מי אני?	דגל אישי - כל חניך יקבל נייר עיתון וכלי כתיבה. כל החניכים יתחלקו לזוגות וכל חניך ישכב על הרצפה בזמן שחברו מצייר אותו. לאחר מכן יצבע כל חניך את דמותו בהתאם לערכים שלו, לדברים שהוא אוהב, לתחביביו ולדברים החשובים לו. כל חניך יציג בפני הקבוצה את דמותו.	20 דקות	נייר עיתון כלי כתיבה גואש ומכחולים	זהירות! צבע גואש על פניהם של החניכים עלול להיות מסוכן!
סל ערכים חברתי	כל חניך יקבל ערך אחד שברוב החברות מהווה נורמה. על החניכים להסתדר בשורה עפ"י סדר חשיבותם של הערכים, כך שכל הקבוצה תסכים. מסקנה: ההסכמה על חשיבותם של ערכים אלה קשה בגלל שרובם מהווים קונצנזוס בחברה שלנו. רובנו מאמינים בערכים האלה ושואפים אליהם. ערכים אלה, הנהוגים בחברה שלנו, משפיעים על הערכים החשובים לנו כפרטים.	15 דקות	רשימת ערכים (נספח 2)	
האם הערכים מעידים על התנהגות?	משחק תיאטרון - חניך מתנדב מקבל סיטואציה שבה ערכיו עומדים במבחן. בכל סיטואציה יכנס שחקן נוסף שיעמיד את ערכי האדם השני במבחן. בסיטואציה הראשונה יעמוד החניך בערכיו ובשני ישובור אותם. הרעיון הוא לראות מה קורה כאשר אנחנו פועלים בצורה ההפוכה לערכים המנחים אותנו. עמידה על העקרונות שלנו יכולה למנוע הגררות ללחץ חברתי ולאלימות.	15 דקות	רשימת סיטואציות (נספח 3)	

נושא	מהלך הפעילות	זמן מומלץ	עזרים	עושים זה"ב (ניהול סיכונים)
איך לשמור על הערכים שלי?	ציר אכפתיות-עשייה- על הרצפה ימוקם הציר עושה-לא עושה ואכפת לי- לא אכפת לי. המדריך יקריא סיטואציות והחניכים יצטרכו למקם את עצמם על הציר.	10 דקות	ציר וסיטואציות (נספח 4)	
סיכום	<p>קפטולת זמן- כל חניך כותב על פתק מה הוא מתכוון לעשות כדי לשמור על הערכים והאמונות שלו (ניתן להוסיף אווירה כמו חדר עם נרות ומוסיקה או מקום שקט). לאחר מכן שמים את כל הפתקים בבקבוק או קופסא ומטמינים באדמה. אפשר יהיה לפתוח בסוף השנה ולראות האם עמדנו במה שהבטחנו.</p> <p>נקודות לדיון:</p> <p>-האם לכל אחד יש ערכים שמובילים אותו? כמה כל אחד מאיתנו נותן לאחרים להשפיע על הערכים שלו?</p> <p>-האם אנחנו מסוגלים לדבוק בערכים המובילים אותנו בכל מצב?</p> <p>-האם הערכים שלנו יכולים להשתנות? למה חשוב שכל אחד ידע מה הם הדברים שחשובים לו, במה הוא מאמין ומה הם הערכים המובילים אותו?</p> <p>-האם כאשר אנחנו נמצאים במצבי לחץ אנחנו פועלים עפ"י הערכים שלנו?</p>	20 דקות	נייר כלי כתיבה בקבוק/ קופסא	

■ ציוד לפעולה:

נייר עיתון, כלי כתיבה. גואש ומכחולים, בקבוק/קופסא, מדבקות בצבעים

נספח 1 - רשימת מאפיינים

מוסיקה	טיולים	קור רוח	מחשב	משפחה	עבודות בית	סרטים
אהבה	קניות	סקרנות	חיות	אדיבות	כוכב נולד	ספורט
אושר	הצטיינות בלימודים	שמן פנוי	אפנה	נדיבות	טיפוח עצמי	כדורגל
בריאות	פלאפון	שינה	בגדים	בישול	יושר	כושר קנאה
עושר	רגישות	אכפתיות	עזרה לזולת	אוכל	עצבים	אנוכיות
אמנות	חברות	ציור	התנדבות	טבע	מסנג'ר	צופים
חוג						

נספח 2- רשימת ערכים

- נאמנות
- אחריות
- כבוד
- יושר
- סובלנות
- אזרחות טובה
- אכפתיות
- עושר
- בריאות
- הגינות
- מעורבות חברתית
- חברות
- סבלנות
- יופי
- אושר
- נימוס

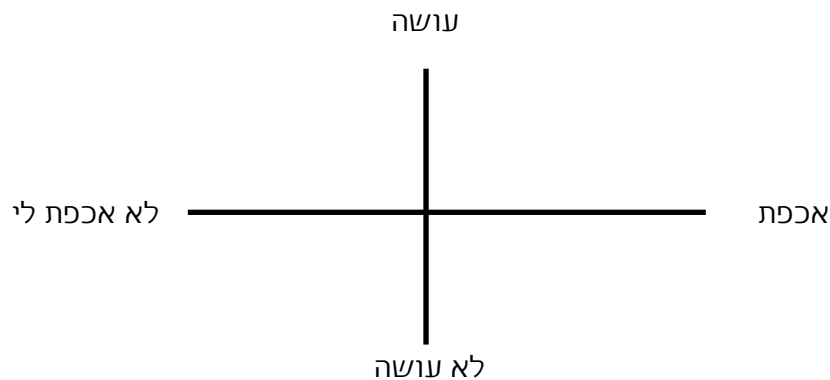
נספח 3- סיטואציה לדוגמא

(יושר) אתה במחנה קיץ ואחד החברים לגדוד גנב פטיש 5 מהשבט השכן. המדריכים גילו את זה ועכשיו הם הפסיקו את כל העבודה של הגדוד על שיתגלה הגנב. אתה יודע שזה חבר שלך. אתה יושב עכשיו עם חבר אחר שלך ומתלבט איתו מה לעשות.

מצב א: אתה רוצה לנהוג בהגינות כלפי הגדוד וחושב לדבר עם חבר שלך על זה כשהוא בדיוק נכנס.

מצב ב: חבר שלך משכנע אותך לא לספר כלום למרות שזה הורס לכל הגדוד.

נספח 4- ציר

סיטואציות:

- לעזור לאמא להוציא מצרכים מהאוטו.
- לעזור לאחי הקטן בשיעורים.
- לעבור ברמזור אדום.
- לסנן חברה טובה.
- ללמוד למבחן.
- להתעדכן בחדשות כל יום.
- להתקשר לסבא וסבתא פעם בכמה ימים.
- להביא לחבר חולה שיעורי בית למרות שזה אומר שאפספס את 10 הדקות הראשונות של החוג שלי.

פעולה מס' 7 בנושא: גיטור

רקע:

לכל אחד מאיתנו רצונות משלו. רצונות שונים של אנשים יכולים להוביל לקונפליקט ולעימותים. עם קונפליקטים אלו ניתן להתמודד בדרכים רבות ומגוונות. אחת מן הדרכים המאומצות היום ע"י מערכת המשפט וגורמי חינוך רבים היא הגיטור. מטרת הגיטור היא להביא לפשרה ולהסכם משותף בין מספר צדדים בדרך של הסכמת כל הצדדים על דרך הפתרון המתאימה להם. בפעולה זו נבדוק האם גם אנחנו יכולים ליישם את שיטת הגיטור בשבט ובחינו.

מטרות הפעולה:

1. החניכים יכירו אפשרויות שונות לפתרון קונפליקטים ועימותים.
2. החניכים ילמדו את עקרון שיטת הגיטור ומושגים בסיסיים בה.
3. החניכים יבינו שבעזרת גיטור ניתן לפתור עימותים.

מהלך הפעולה

נושא	מהלך הפעילות	זמן מומלץ	עזרים	עושים זה"ב (ניהול סיכונים)
פתיחה	החניכים יתחלקו לשלוש. כל שלשה תמציא לעצמה מדינה עם שם, דגל, המנון, מערכת חוקים ונתונים נוספים ככל העולה על רוחה. לאחר מכן תציג כל שלשה את המדינה שלה בפני כל הקבוצה.	20 דקות	גואש בד (לדגל) דפים כלי כתיבה	

נושא	מהלך הפעילות	זמן מומלץ	עזרים	עושים זה"ב (ניהול סיכונים)
כל אחד והשאיפות שלו	<p>הדגל - כל קבוצה תקבע לעצמה שטח ותציב את הדגל שלה במרכזו. בנוסף, ייתן המדריך לכל קבוצה חפץ שיהווה "משאב" כל המדינה (למשל: לקבוצה אחת שוקולד למריחה ולשנייה ביסקוויטים) מטרת כל קבוצה היא להשתלט על כמה שיותר שטחים וחפצים.</p> <p>כאשר תהיה קבוצה שתתפוס יותר משני גורמים (למשל: שני חפצים או שני שטחים או שטח, "משאב" ודגל) נפסיק את המשחק ונבקש מהחניכים לא לגעת "במשאבים" שלהם עד תום הפעולה.</p>	30 דקות	צ'ופרים "למשאבים"	
עימות	<p>כל קבוצה תתבקש להעריך האם היא מרוצה מהמצב שנוצר או לא ולמצוא דרך לשכנע את שאר הקבוצות שמצבה צריך להשתפר או להישאר כמו שהוא (למשל: קבוצה שיש לה שני שטחים ושני חפצים תרצה להשאיר אותם אצלה וקבוצה שלקחו לה את הדגל ואת השטח תרצה אותם בחזרה).</p>	15 דקות		
דרכים לפתרון עימותים	<p>המדריך יכנס את החניכים ויסקור את המצב - מה השיגו "המדינות"? למי לא נשאר דבר? האם יחסי הכוחות שווים? מה היו המדינות רוצות להחזיר אליהן?</p>	10 דקות		

נושא	מהלך הפעילות	זמן מומלץ	עזרים	עושים זה"ב (ניהול סיכונים)
	<p>-איך ניתן ליישב את הקונפליקט שבחוסר יחסיי הכוחות בין "המדינות"? (פתרונות אפשריים: א. מלחמה/עימות מתמשך - להמשיך לשחק את המשחק ולראות אם המדינות מצליחות להחזיר את דבריהן (שימוש בכוח = "החזק שורד") ב. עריצות - הקבוצה המנצחת תחליט מה עושים (שימוש בכוח = עריצות). ג. הצבעה דמוקרטית - להחליט בדרך של הצבעה דמוקרטית מי מקבל מה (שימוש בעקרון הדמוקרטיה). ד. ועידה - דיון ונסיון להגיע לפשרה אמיתית (שימוש בגישור).</p>			
<p>מושגים בגישור</p>	<p>הקבוצות עומדות בקו התחלה. מולן במרחק מה מונחים על הרצפה מושגים מעולם הגישור. המדריך יקריא בכל פעם הגדרה. קבוצה שחושבת שהיא יודעת על איזה מושג מדובר צריכה לשלוח נציג שיקח את המושג הנכון לשטח הקבוצה. קבוצה שתיקח את המושג הנכון תוכל להשאיר אותו אצלה. הקבוצה שלה המספר הגדול ביותר של מושגים בסוף המשחק תנצח.</p>	<p>15 דקות</p>	<p>דף מושגים והגדרתם (נספח 2)</p>	

נושא	מהלך הפעילות	זמן מומלץ	עזרים	עושים זה"ב (ניהול סיכונים)
תהליך הגישור	המדריך יבחר שלוש מדינות- 2 מדינות יריבות ומדינה שתפקידה יהיה לעזור לצדדים להגיע להסכמה על הפתרון. המדריך יתן לשתי הקבוצות להכין את הטיועונים שלהן ובינתיים ינחה את הקבוצה המגשרת לגבי תפקידה בדיון (על המדריך להזכיר לקבוצה כי תפקידה להקשיב לשני הצדדים, לשאול שאלות ולכוון את הצדדים להגיע להסכמה בעזרת דו שיח). לאחר מכן יערך דיון בין שלוש הקבוצות עד להגעה להכרעה (המדריך יעזור לקבוצות להגיע להסכם הדדי).	15 דקות		
סיכום	מה שעשינו בפעולה הוא תהליך שנקרא "גישור" - כלי לפתרון סכסוכים ומחלוקות בצורת פשרה ולא בצורה כוחנית ואלימה שניתן להשתמש בה גם בחיינו. (ניתן להוסיף נקודות עפ"י דברים שעלו במהלך הפעולה ועפ"י קטע המידע המוצג למטה).	10 דקות		

■ ציוד לפעולה:

- גואש
- בד (לדגל)
- דפים
- כלי כתיבה
- צ'ופרים למשחק בדגל

נספח 1 - קטע מידע למדריך - גישור

גישור הוא שיטה אלטרנטיבית ליישוב סכסוכים, שבה גורם ניטרלי מסייע לצדדים לסכסוך להשיג הסכם, בעניין שבו לצדדים יש אינטרס משותף יחד עם חילוקי דעות.

מאפייני הגישור

הגישור ניתן ליישום בכל סוג של סכסוך, החל מסכסוך שכנים פעוט ועד לשיחות שלום בין מדינות מאפייני הליך הגישור הם:

- קיומה של מחלוקת, הנובעת מעמדות מנוגדות בין צדדים שונים.
  - רצונם החופשי של הצדדים למצוא פתרון חיובי לבעיותיהם ולהסכים לשוחח עליהן, לאור האינטרסים והמטרות של שני הצדדים.
  - כוונת הצדדים להגיע לפתרון זה בעזרתו של גורם עצמאי וניטרלי, שאין לו קשר קודם עם אחד הצדדים, תוך שמירה על עצמאות הצדדים לסכסוך בקבלת ההחלטה.
  - כוונת הצדדים להגיע להסכם יציב, שלו תוצאות ארוכות טווח.
- בהתקיים תנאים אלו ניתן להתחיל בהליך הגישור.

הגישור מתאפיין בפשטות ההליך, ובראייה הרחבה של האינטרסים של הצדדים, במקום ראייה צרה של סכסוך המובא להכרעה בלבד. המגשר מנסה להביא להסדר בצורה פעילה, בהסכמת הצדדים, ואין לו סמכות לכפות פתרון. בכך שונה הגישור ממרבית השיטות (האלטרנטיביות והאחרות) לפתרון סכסוכים. הליך הגישור, כהליך, מתאפיין במאפיינים אלו:

- ניטרליות של המגשר. ניטרליות, להבדיל מאובייקטיביות, הינה העדר מוחלט של עמדה בקשר לנושא מסוים, כאשר אובייקטיביות היא קבלת עמדה שאינה מושפעת מאחת מעמדות הצדדים.
- סודיות המידע המתגלה במהלך הגישור.
- הצדדים משתתפים בהליך מרצונם.
- הצדדים מגיעים בעצמם אל הפתרון, וזה אינו נכפה עליהם על ידי המגשר.

במהלך הגישור ינסה המגשר להביא ל:

- הבהרת האינטרסים של הצדדים.
- המרת נקודת הראייה הסובייקטיבית של כל צד בערכים אובייקטיביים.
- הצגה בפני הצדדים של מגוון פתרונות אפשריים.

- הבהרה של התוצאות האפשריות של כל פתרון מוצע.
- עידון והתאמה של כל נושאי המשנה העולים במהלך הגישור.
- תרגום הפתרון לכלל טיוטת הסכם.
- מתן צורה רשמית להסכם.

הליך הגישור הוא הליך של דיון פתוח, חופשי וברוח טובה, היכול להימשך אף מספר ישיבות. בניגוד להליכים כגון בוררות, או הליכים משפטיים, יכול המגשר להיפגש עם צד בנפרד ולשמוע את דעתו. ישיבה זו נקראת "CAUCUS" ואף כי אינה מחויבת בכל מקרה, מרבית המגשרים משתמשים בה. דברים הנאמרים למגשר נשמרים בחיסיון מוחלט, וישיבה במעמד אחד הצדדים היא דרך טובה לרדת לעומקם של הדברים, לחשוף מידע חסוי ועמדות שהיו מוסתרות, מבלי שיהיה חשש כי אלו ישמשו את הצד השני, אלא ישמשו רק את המגשר ככלי לקידום הסכסוך לקראת פתרונו.

כישורי המגשר

ברוב הארצות המגשר נחשב לאחראי להעברת מידע נכון לצדדים על התוצאות השונות של הפתרונות המוצעים במהלך הגישור, על מנת לאפשר לצדדים בחינה יעילה של הסיכויים והסיכונים בפתרון המוצע. עובדה זו דורשת מן המגשר יכולת ניכרת בתחום לגביו מתנהל הגישור, יהא זה סכסוך עסקי פוליטי, או משפחתי.

כמו כן על המגשר לנסח את ההסכם הסופי בצורה שתביא לכלל יישוב הסכסוך על פי הפתרון שאליו הגיעו הצדדים.

באופן בסיסי על המגשר להיות בקיא במושגים הכלליים של המערכת המשפטית והעסקית שבה הוא פועל. אין כל דרישה כי המגשר יהיה משפטן בהשכלתו, ואכן, מגשרים רבים אינם משפטנים. המגשר מביא לגישור את ניסיון חייו, ואת ניסיונו בתחום המקצועי ממנו הוא בא, אם זהו התחום המשפטי, תחום הכלכלה, או אחד מהתחומים הטיפוליים. עורכי דין ותיקים, אשר בילו את חייהם המקצועיים בשטיחת טענות שולחיהם בבית המשפט, על מנת שאלו יגברו על טענות הצד השני, יתקשו לעתים להסתגל לניטרליות המוחלטת שמחייב הליך הגישור.

במדינת ישראל, תקנות בתי המשפט (רשימת מגשרים), התשנ"ו-1966, מגדירות את הכשירות הנדרשת ממגשר, על מנת להיכלל ברשימה המופצת בבתי המשפט. עיקרי הדברים הם כי על המגשר להיות בוגר של קורס הכנה עיוני ומעשי בגישור, בעל תואר בוגר ממוסד אקדמי מוכר, וותק של חמש שנים לפחות בתחום עיסוקו המקצועי.

עם זאת, אין כל מניעה ממי שאינו עומד בקריטריונים אלו לעסוק בגישור, ואין כל הגבלה חוקית על העיסוק בגישור.

אתיקה מקצועית של המגשר

על פי תקנות בתי המשפט (גישור), התשנ"ג-1993, על המגשר במדינת ישראל חלות החובות הבאות:

- לנהוג בהגינות, בתום לב וללא משוא פנים.
- לסרב לקבל מינוי לגישור אם יש בינו ובין אחד הצדדים קשר, או חשד לניגוד עניינים.
- להעמיד את הצדדים על הצורך להתחשב בענייניו של קטין או פסול דין הקשור בסכסוך.

- לא להשתמש בכל מידע המגיע אליו במהלך הגישור לכל צורך שאינו קשור בגישור.
  - לא לגלות כל מידע שהגיע אליו במהלך הגישור לכל צד שאינו קשור לגישור) וזאת לרבות בית משפט. רבים הם המפרשים סעיף זה כיוצר חיסיון למגשר, אם זה יוזמן לבית המשפט להעיד על שנתגלה לו במהלך הגישור. לזאת יש להוסיף כי לפי חוק בתי המשפט דברים שנמסרו במהלך גישור לא יישמשו ראיה בהליך משפטי אזרחי. לא להעביר מצד אחד לשני מידע שנתגלה לו על ידי אותו צד, אם נדרש לשמור מידע זה בסוד.
  - לא ליעץ לבעלי הדין בעניין מקצועי שאינו בתחום התמחותו ולא לתת חוות דעת מקצועית על שאלה שבמומחיות אף אם היא בתחום מומחיותו.
  - לא להיות צד להסכם אליו יגיעו הצדדים ולא לקבל כל זכויות או חובות על פיו.
- כללים אלו מחייבים כל מגשר באשר הוא. ישנן עמותות גישור אשר ניסחו לעצמן כללי אתיקה מפורטים יותר, המתייחסים להיבטים נוספים של פעולת המגשר.

מקומו של הגישור במערכת המשפטית

- סעיף 79 לחוק בתי המשפט (נוסח משולב), התשמ"ד-1984, קובע כי בית המשפט רשאי, בהסכמת בעלי הדין, להעביר תובענה לגישור. הסעיף מגדיר אף מה רשאי המגשר לעשות במסגרת הליך הגישור, ומה סמכויותיו כלפי בית המשפט. על פי סעיף זה נחקקו תקנות מפורטות המפרטות מיהם המגשרים אליהם יפנה בית המשפט סכסוך, ומהן סמכויותיהם.
- עקב העומס המוטל על מערכת בתי המשפט, רבים הם הסכסוכים המופנים על ידי בית המשפט לגישור. בבתי משפט רבים פועלת מערכת ניתוב תיקים, המפנה לגישור תיקים הנראים ראויים לכך, עוד בטרם נקבע להם תור לדיון בפני שופט.
- כיום קימות עמותות רבות העוסקות בגישור. הגישור צבר תאוצה במיוחד בתחום דיני האישות, וזוגות רבים נעזרים בשירותי מגשרים בעת סכסוך ביניהם. כיום מתפתח אף תחום של גישור בתחום הדין הפלילי המכונה "צדק מאחור", אם כי הליך זה הינו עדיין בשלבים מוקדמים של התפתחות.

נספח 2- מושגים בגישור והגדרתם

1. **מחלוקת**- אי הסכמה של אנשים על נושא מסוים.
2. **הסכם**- החלטה משותפת בין אנשים בנושא מסוים.
3. **פשרה**- הסכם שנעשה מתוך ויתור.
4. **ניטראלי**- מי שלא נוקט עמדה בנושא מסוים.
5. **מתווך**- מי שרוצה לפשר בין אנשים מסוכסכים.
6. **דו שיח**- חילופי דברים בין אנשים המבוססים על הקשבה.
7. **כפייה**- כשמכריחים מישהו לעשות משהו שהוא לא רוצה.
8. **פתרון**- הסבר או פירוש לבעיה.
9. **שותפות**- פעולה שאנשים מחליטים לעשות ביחד.
10. **דיון**- החלפת דעות ומחשבות על מנת להגיע לתוצאה.

פעולה מס' 8 בנושא: לוקחים אחריות

■ רקע:

אלימות היא מצב הנוצר ע"י אינטראקציה בין אנשים. כאנשים בעלי יכולת חשיבה והבנה אנו מסוגלים לשלוט בתגובות שלנו ולבחור את הדרך בה ננהג בהתאם למצב שבו אנו נמצאים, כך שניתן לומר שכאשר אנחנו נקלעים לתקרית אלימה יש לנו את הכוח לעצור אותה ואפילו למנוע ממנה להתרחש. לכל אחד מאיתנו יש גם מעגל חברתי שעליו הוא משפיע ועל המעגל הזה- החברים שלי, הכיתה, האחוה והגדוד בצופים- במעגלים האלה כל אחד יכול ליצור שינוי קטן. הפעולה תתמקד בהנחת היסוד שסיטואציה אלימה נגרמת כאשר אדם או קבוצה של אנשים מרגישים לחץ, מלכוד או חוסר ברירה. אז הם יגנו על עצמם בדרך של "התקפה לשם הגנה". המרכיבים של התקרית האלימה פועלים עפ"י המשולש הבא:

הסביבה

הרעיון הוא שכדי להימנע מקיומה של תקרית אלימה- אנו יכולים וצריכים לקחת אחריות על אחד מן הגורמים הנ"ל "ולנטרל" אותם. לדוגמא: אם אני נמצא במריבה שעלולה להיגרר למכות יש לי שתי אפשרויות- להיגרר לאלימות או להחליט שאני לוקח צעד אחורה, מתרחק מהמקום, נרגע ואז פותר את העניין בדרך רגועה יותר. בדרך זו יבינו החניכים שהאחריות על האלימות חלה עליי ועל הסביבה הקרובה שלי.

■ מטרת הפעולה:

1. החניכים יבינו כי יש להם אחריות אישית בהפסקת האלימות שבסביבתם.
2. החניכים יבינו כי יש להם יכולת השפעה על המעגלים החברתיים הקרובים אליהם (משפחה, כיתה, חברים, אחווה וגדוד בצופים) ואף יש להם אחריות בקיומה של השפעה זו.

נושא	מהלך הפעילות	זמן מומלץ	עזרים	עושים זה"ב (ניהול סיכונים)
תקרית אלימה	<p>* הערה: התקרית הבאה היא דוגמא ורצוי לשנות אותה בהתאם למקרי האלימות הנפוצים יותר בקרב החניכים.</p> <p>המדריך מקריא את הסיטואציה. בכל פעם שהוא מציין דמויות צריכים להצטרף להצגה עוד חניכים. החניכים צריכים לשחק את מה שמקריא המדריך. המטרה היא שכמה שיותר חניכים ישתתפו כדי להראות להם שבעצם כולנו לוקחים חלק באלימות שמסביבנו.</p>	10 דקות	דף סיטואציה (נספח 1)	
הסוף ידוע מראש...	<p>* התייחסות למשולש גורמי האלימות. חלוקה ל-4 קבוצות:גיבור הסיפור, הצד השני, החברים של הגיבור והילדים המתקבלים.</p> <p>על הקבוצה לכתוב את סוף הסיפור על פי הילדים שהקבוצה מייצגת (למשל: החברים של הגיבור חושבים שצריך ליישב את העניין במכות).</p> <p>מסקנה: סביר להניח שרוב הסיומות שיכתבו הם אלימים מיסודם ומקרים שיפתרו לרוב יפתרו ע"י גורם חיצוני כמו מורה או תלמיד גדול יותר.</p>	15 דקות	כלי כתיבה דפים	

נושא	מהלך הפעילות	זמן מומלץ	עזרים	עושים זה"ב (ניהול סיכונים)
מי אשם?	המדריך יגיד לקבוצות שסוף הסיפור שלו הוא שמורה שעברה במקום החליטה לקחת את כל הילדים שהיו במקום לבירור ומי שימצא אשם יקבל עונש משמעותי. כעת על כל קבוצה לשכנע את המורה שהיא לא אשמה במקרה, ושאין לה כל אחריות על מה שקרה ואילו לקבוצות האחרות אחריות מלאה. <u>מסקנה</u> : לכל הנוכחים יש אחריות על המקרה (עפ"י נספח 2).	15 דקות (5 דקות לבניית טיעונים 10 דקות להצגתם)	נספח 2- הסבר למדריך	
עוצרי האלימות בחיי היום יום שלנו	חלוקה ל4 קבוצות - כל קבוצה תצטרך למצוא כתבות בנושא אלימות המפוזרות בשבט ולכתוב על כל כתבה מי הגורם שעצר בה את התקרית האלימה. קבוצה שתאסוף את מספר רב ביותר של תשובות נכונות תנצח. שאלה: מי עצר את האלימות ברוב המקרים? (תשובה: גורמים חיצוניים)	15 דקות	נספח 3-כתבות	
כולנו יכולים לעצור	משיכת חבל - המדריך יבקש בשקט מאחד החניכים שבזמן משיכת חבל יתגרה בקבוצה המתחרה ויציק לה תוך כדי משיכת החבל וכן יבקש מחניך נוסף לתצפת על הקבוצה בזמן משיכת החבל. המדריך ינחה את התצפיתן לשים לב להתנהגות החניכים בזמן המשחק.	10 דקות	חבל סיירים	

נושא	מהלך הפעילות	זמן מומלץ	עזרים	עושים זה"ב (ניהול סיכונים)
	<p>* על המדריך לשים לב באיזה שלב מעירים החניכים "לחניך המתגרה" והאם הן מנסים לעצור את ההתנהגות שלו.</p> <p>- המדריך ינתח את הסיטואציה שהתרחשה עם החניכים: למי הפריעו דברי החניך "המציק"? האם מישהו הגיב על דברי החניך "המציק"? כמה זמן לקח לנו להגיב? האם מישהו הצטרף? האם נעשה מעשה מעבר להערות מילוליות? למה אנחנו לא עושים מעשה כאשר מישהו מתנהג בצורה אלימה? למה אנחנו בוחרים לחכות להתערבות חיצונית ולא עושים מעשה בעצמנו?</p>			
הכוח בדיים שלי	<p>כל חניך יקבל פלסטלינה ויתבקש לפסל בה את הדמות שלו כגיבור על- עם שני "כוחות" לפחות שמשקפים אותו. על החניכים לבטא דרך הדמות לפחות שני מקורות כוח שלהם ונקודות חזקה שלהם. כל חניך יציג את "הכוחות" שלו.</p>	10 דקות	פלסטלינה	
כוחה של קבוצה	<p>לאחר מכן תתבקש כל הקבוצה לשקף את דמות הקבוצה כגיבור על- על-ידי צירוף כל הדמויות לדמות אחת המכילה את כל "הכוחות" של חברי הקבוצה ועל-ידי מאפיינים נוספים של הקבוצה.</p> <p>* הפסל יבנה בדרך צופית (בעזרת חבלים, סנדוץ, בדים וכו'...)</p> <p>הקבוצה תצטרך לספר למדריך על הדמות שיצרה ועל המכשולים שעליהם היא מסוגלת להתגבר.</p>	10 דקות	חבלים בדים סנדינות נספח 4- סיטואציות	

נושא	מהלך הפעילות	זמן מומלץ	עזרים	עושים זה"ב (ניהול סיכונים)
יחיד מול קבוצה	המדריך יבקש מהקבוצה להעמיד את הדמויות שעשו בשורה כשכל חניך עומד מול הדמות שלו. המדריך יקריא סיטואציות וכל חניך יצטרך לעמוד ליד הדמות שנראית לו הכי מתאימה כדי להתגבר על המכשול שהוצב בפניו. סיכום: לאיזה דמות פנו רוב חברי הקבוצה ולמה? לכל אחד יש מקורות כוח. בעזרת מקורות הכוח האלה אנחנו יכולים להתגבר על מכשולים, להתנגד ולמחות על דברים שמפריעים לנו. כיחידים יש לנו יכולות גדולות אך מוגבלות אך כקבוצה היכולות שלנו גדולות כי יש מבחר גדול יותר של מקורות כוח.	15 דקות		
מה אפשר לעשות?	החניכים יתחלקו לשתי קבוצות. כל קבוצה תקבל מקרה אלימות. קבוצה אחת תייצג את היחיד ותכתוב אלו דברים יוכל אדם יחיד לעשות בנוגע למקרה זה והקבוצה השנייה תייצג קבוצה של אנשים ותכתוב מה קבוצה יכולה לעשות בנוגע למקרה זה. הקבוצות יקריאו את התוצאות.	10 דקות	מקרה אלימות (מתוך אחת הכתבות שלמטה או מהפעולות הקודמות).	
סיכום	"never" חבל - החניכים יסתדרו במעגל ויחזיקו חבל מתוח בשתי ידיים כאשר הם נשענים לאחור. המדריך יסביר לקבוצה שהם מייצגים את המעגלים החברתיים הסובבים אותם (כיתה, קבוצה, שבט וכו').	10 דקות	חבל	

עושים זה"ב (ניהול סיכונים)	עזרים	זמן מומלץ	מהלך הפעילות	נושא
			<p>המדריך יקריא משפטים הנוגעים למצבים אלימים שנתקלים בהם ביום יום. חניך שהמשפט נכון לגביו יוריד יד מהחבל. המדריך יסביר לחניכים שכל אחד מהם בחר בתגובה שלו למעשה אלים. החבל הוא החברה שלנו- אם אנחנו נוריד ממנו ידיים הוא יתרופף וכך גם עם האלימות- אם לא נתמודד איתה, נעיר בזמן, נחליט לעשות מעשה ולא נעמוד מהצד וניתן לדברים לקרות- אם ניקח אחריות- אנחנו נחזק את החברה שאנחנו חיים בה ונשמור עליה מאוזנת ונעימה. לכל אחד מאיתנו כיחידים וכקבוצה יש את הכוח והחובה להשפיע על האלימות שמסביבנו- זה בידיים שלנו!</p> <p>נקודות לדיון:</p> <p>-על מי האחריות למניעת האלימות? -מה החלק שלנו כיחידים במניעת האלימות שמסביבנו? -מה אנחנו יכולים לעשות כקבוצה כדי להמשיך למנוע את האלימות שמסביבנו?</p>	

■ ציוד לפעולה

- כלי כתיבה
- דפים
- חבל סיירים
- פלסטלינה
- חבלים
- בדים
- סנדינות

נספחים

נספח 1 - דף תקרית אלימה

אתה משחק עם ילד מהכיתה שלך קלפים. כבר הרווחת לו 3 קלפים ממש שווים. המשחק הופך להיות מעניין כשאתה מחליט להמר על הקלף הכי שווה שיש לך ושם אותו בערימה. שני חברים שלך מגיעים ומסתכלים על המשחק מהצד. אתה משחק ראשון ולא מצליח להפוך אף קלף. עכשיו תורו, אתה מנסה להתרכז כשפתאום חבורה של בנות מהכיתה עוברת לידך. אחת הבנות דורכת לך על היד. אתה צועק מכאב ומסתובב לראות מי זאת הייתה כשפתאום שותפך למשחק צועק: "יש! ניצחתי אותך! הרווחתי את הקלף הכי שווה שלך!". אתה מסתובב אליו בחזרה, מופתע לגמרי ולא מבין מתי בדיוק הוא הספיק לשחק. "מה!? זה בכלל לא נחשב! לא ראיתי אותך משחק!" אתה צועק עליו. חברים שלך מתקרבים למקום בריצה ומצטרפים לצעקות. בזמן שכולכם צועקים מתגודדים ילדים סקרנים מסביבכם כדי לראות על מה המהומה. אתה בכלל לא מבין מה קורה כשפתאום הילד ששיחקת איתו לוקח את הקלף השווה שלך וקורע אותו לגזרים. הוא אומר לך שאם אתה חושב שהוא רימה ושהקלף לא מגיע לו אז כנראה שהוא גם לא מגיע לך או לאף אחד אחר. עכשיו אתה כבר ממש עצבני. חברים שלך חושבים שאתה חייב להחזיר לו ובכלל, כולם מופתעים ממה שקורה וצועקים לך כל מיני דברים אתה...

נספח 2 - "מי אשם?" - מידע למדריך

הסביבה		הצד השני	אני	משולש התקרית האלימה
הצופים (הפסיביים)	המעודדים (הצופים האקטיביים)	הצד השני	אני	דמויות בסיפור
לא עודדו את האלימות שמסביבם באופן אקטיבי אך גם לא עשו דבר כדי למנוע אותה.	צעקו "וחיממו" את האווירה. השפיעו על הגיבור לנקוט באלימות.	התגרה בגיבור ונהג כלפיו באלימות. כשעשה זאת הוא בעצם גרם לגיבור להרגיש מאוים, לחוץ וחסר בטחון.	הגיבור הגיב בצורה אלימה ובחר להמשיך את הריב.	המעשה שעשו
חוסר התנגדות לאלימות מאפשרת לאלימות להתרחש.	עידוד האלימות והפעלת לחץ חברתי	מעשה אלים עלול לגרום לצד השני לתגובה אלימה	אי הפעלת שיקול דעת	התוצאה (כיצד מעודד כל צד את האלימות?)

נספח 3 - כתבות אלימות

הגורם שהפסיק את התקרית האלימה נכתב מתחת לכל מקרה. יש למחוק אותו לפני הצגת המקרים לחניכים.

1. עובר אורח

הנערים, בני 12, 14-15 עמדו סמוך לפח אשפה בשדרות טוביהו בבאר-שבע, כשהבחינו בקשישה כשהיא צועדת ברחוב. ללא כל סיבה החלו לזרוק על האישה אבנים, בקבוקים וחפצים נוספים שהוציאו מתוך הפח.

לאחר מכן ניגשו לקשישה, חטפו ממנה את תיקה ופיזרו את כל תוכנו על הקרקע. כשהתכופה הקשישה כדי לאסוף את חפציה שהתפזרו לכל עבר, המשיכו הנערים לרגום אותה באבנים. עובר אורח שעבר במקום עיכב את אחד הילדים וקרא למשטרה. הקשישה לא נפצעה, ולא נזקקה לטיפול רפואי.

23.9.07

2. עובר אורח

מחקירה ראשונית של המשטרה עולה כי סמוך לחצות הגיעה לביתו של באשה חבורת צעירים, שקראו לו לרדת אליהם. באשה ובן דודו בן ה-14 ירדו אל החבורה, ואז התפתחה תגרה במהלכה שלף אחד הצעירים סכין ודקר את אחי בפלג גופו העליון. באשה הספיק לרוץ כ-100 מטרים לרחוב המקביל, אולם שם התמוטט מתחת לאחד הבניינים. שם, ברחוב פופל, נמצאה גם גופתו.

אזרח שעבר במקום הוא שהבחין בצעיר המוטל על הארץ שותת דם, ובעקבות זאת הזעיק כוחות של מגן דוד אדום ומשטרה. צוות מד"א שהגיע למקום מצא את באשה, שאיבד בינתיים דם רב, ונאלץ לקבוע את מותו. בזירת האירוע התגודדו עשרות דיירים המתגוררים בשכונה, וזמן קצר אחר כך הגיעה למקום גם אמו של הנרצח. "רצחו לי את הילד, הרגו לי אותי", קראה האם, כשגופת בנה עדיין מונחת במקום.

29.7.07

3. הנהלת בית הספר, משטרה

אחת המורות בבית הספר הטילה על ארבעה תלמידים בני 17 משימה - לנקות שולחנות שלכלכו הארבעה בטוש ובצבע. לצורך ניקוי השולחנות השתמשו התלמידים באצטון, חומר דליק ביותר.

במהלך הניקוי הציתו התלמידים את החומר, וכתוצאה מכך החלו השולחנות לעלות באש. הם לא הסתפקו בכך, ומילאו בקבוק באצטון, כך שלמעשה יצרו בקבוק תבערה, אותו השליכו כשהוא בוער לתוך כיתה שבה שהו באותה עת תלמידים. גץ שעף פגע בעינו של אחד מהם, והוא נפצע קל. רק בנס לא היו נפגעים נוספים. התלמיד קיבל טיפול רפואי ושוחרר לביתו.

הנהלת בית הספר הזעיקה את המשטרה ולמקום הגיעו חוקרי משטרת נתניה. רק לאחר יממה הצליחו החוקרים לאתר את ארבעת הנערים החשודים והם נעצרו לחקירה.

6.2.06

4. משטרה

בבאר שבע נעצרו שלושה תלמידי תיכון, בני 71-81, בחשד כי הבעירו ניירות בכיתה וגרמו לשריפה. באחת מכיתות י"א בבית ספר תיכון בעיר פרצה שריפה לקראת סיום יום הלימודים. שוטרי יחידת הנוער של תחנת באר שבע פתחו בחקירה, ולאחר שבדקו כיווני חקירה אפשריים עצרו לבסוף את הנערים. מהמשטרה נמסר כי בחקירתם הודו השלושה בביצוע השריפה. לדבריהם, הם הכניסו ניירות למזגן הכיתה והבעירו אותם. האש התפשטה בכל החדר וגרמה לנזק.

6.2.06

5. מורה, הנהלת בית הספר, משטרה

בעוד ילדי הכיתה עסקו בהכנת מזון במסגרת השיעור, התפתח ויכוח בין שני תלמידים. אחד מהם טען כי חברו מפריע לו בהכנת האוכל ולוקח לו מצרכים. הוויכוח החל להתלהט, עד שבשלב מסוים נטל אחד מהם סכין מטבח ששימשה אותו בשיעור, ואיים על חברו כי ידקור אותו. הילד המאויים לא איבד עשתונות והצליח להוציא את הסכין מידי של התוקף. המורה שהבחינה במעשה מיהרה והפרידה בין השניים. הנהלת בית הספר דיווחה על האירוע למשטרה.

17.1.07

6. הנהלת בית הספר

תלמיד בכיתה ו' בבית ספר יסודי בנגב איים אתמול (ה') באולר על תלמיד אחר הלומד בבית הספר בשכבה מתחתיו. הנהלת בית הספר השעתה את התוקף ליומיים.

7.12.06

7. חבר, סבא, חוקר נוער = משטרה

סיפור ההתעללות התרחש בין כותלי בית הספר בסוף השבוע שעבר, לאחר שהמורים והתלמידים התפזרו לבתייהם. תלמיד בכיתה ו' ניגש לאחד התלמידים הלומדים בשכבה מתחתיו והורה לו להוריד את מכנסיו ותחתוניו ולהקיף את אולם הספורט בבית הספר ארבע פעמים. לאחר מכן הוא הורה לו לאכול חול מהרצפה, להטיח את ראשו בקיר ואף ניסה להכריחו ללקק מהרצפה מזון לעוס. במהלך ההתעללות הקשה הטיח המתעלל בקורבנו: "ככה ראיתי בסרט בטלוויזיה ואני רוצה שתעשה את זה".

אמו של הילד סיפרה כי ההתעללות הופסקה לאחר שחבר של הילד הגיע לבית הספר כדי לחפשו, והבחין במתרחש. הוא הזעיק את סבו של הקורבן, שהבריח את התוקף.

חוקר נוער במשטרה חקר את התוקף במשך שעה ארוכה, והעביר דו"ח מפורט בעניין לגורמי חינוך ורווה בעיר על מנת להמשיך את הטיפול בפרשה. מבדיקה ראשונית עולה כי כאשר התחילה מסכת ההתעללות האכזרית היו נוכחים במקום תלמידים אחרים, שהעדיפו לברוח משום שפחדו מהתלמיד הבוגר. ככל הנראה, המתעלל קיבל סיוע מתלמיד נוסף שהיה נוכח במהלך האירועים.

7.12.06

הנער סיפר כי סמוך לשעה 12:00, עם תום ההפסקה כאשר נקראו התלמידים לשוב לכיתה, נכנס לכיתה גם חברו לכיתה הלומד עימו בשלושת השנים האחרונות. "הוא שאל אותי מי המורה שאמורה להיכנס ואיזה שיעור אנחנו לומדים עכשיו", שיחזר התלמיד המותקף. "פתאום, ללא כל סיבה, הוא התחיל להכות אותי. הוא נתן לי מכות בפנים ואגרופים לאף, והפיל אותי לרצפה. הכיתה התחילה להתמלא בתלמידים. כולם עמדו מסביב והביטו, אף אחד לא ניסה להתערב, אני חושב שכולם פחדו כי מדובר בתלמיד שהוא הר-אדם".

לאחר שהנער התוקף הנחית מכת אגרוף נוספת באפו של התלמיד, הוזעק למקום מנהל בית הספר, שעדכן את הורי התלמיד המותקף בכרטי התקרית. במקביל זימן המנהל את התלמיד המכה לשיחה.

התלמיד המותקף פונה לבית החולים פוריה ועבר שורת בדיקות וצילומים, לאחר שהם שוחרר לביתו. נודע כי בכוונת משטרת טבריה לזמן את התלמיד התוקף לחקירה.

2.9.07

חשד: קראה בקפה והונתה אלמנה בחצי מיליון ש'

קוראת ידועה בקפה אמרה לאלמנה כי יש לה גוש סרטני בראש ועליה להגיע לטיפולים באופן קבוע. האלמנה לא ידעה להסביר למה שילמה לה. החשודה שותקת

אבי כהן

פורסם: 19.06, 09.11.08

קפה יקר מאוד: קוראת בקפה מיפו, שטיפלה באלמנה בת 67, הוציאה ממנה על-פי החשד במרמה כחצי מיליון שקלים. הקוראת בקפה נעצרה היום (א') על-ידי שוטרי מרחב יפתח.

לפני כשבוע פורסם תחקיר בתוכנית "כלבוטק" על כך שהאלמנה הגיעה אל הפותחת בקפה מיפו - וזו טענה כי יש לה גוש סרטני בראשה ועליה להגיע אליה לטיפולים באופן קבוע. עוד סיפרה לה כי אחד הילדים שלה ייפגע בתאונת דרכים ויש לה יכולות טיפול וריפוי.

מהחקירה התברר כי הקוראת בקפה נהגה לבצע במתלוננת "טיפול ריפוי" על-ידי דקירה באמצעות מחט בראשה, מריחת משחות שונות וגם בעזרת קמענות. לאחר שידור התוכנית פתחו במפלג ההונאה בחקירה וגבו עדויות מהמתלוננת.

בחקירה עלה כי בידי המתלוננת נותרו מספר קמענות שמסרה לה החשודה. היא לא ידעה להסביר באופן עקרוני כיצד שילמה לקוראת בקפה סכום כה גדול של כסף ועבור מה. בחקירתה שמרה הקוראת בקפה על זכות השתיקה וסירבה לשתף פעולה עם חוקריה.

שמח בישיבה. כיסאות, ספסלים וגם שקיות מים הושלכו אמש (שבת) לעבר מתפללים ב**ישיבת פוניביז** בבני ברק. ליחס דומה זכו גם שוטרים שהגיעו למקום ונאלצו להשתמש בגז מדמיע. ליד הישיבה הם עצרו חשוד אחד, ומאוחר יותר נעצר צעיר נוסף.

הרקע למהומות הוא ככל הנראה **הסכסוך הממושך** על הנהגת הישיבה בין תומכי הרב אליעזר כהנמן ובין תומכי הרב שמואל מרקוביץ'. אתמול בערב התקבל דיווח על הפרת הסדר והתפרעות בישיבה. לשוטרים נמסר כי תלמידים עלו לקומה השנייה בישיבת פוניביז והשליכו חפצים ושקיות מים אל קומת הכניסה. כמו כן דווח כי אספקת החשמל למבנה נותקה.

ניידת של משטרת מרחב דן שהגיעה למקום בעקבות התלונה הבחינה בבנימין מינצר, תלמיד הישיבה בן 18, שעל-פי החשד היה שותף להתפרעויות. השוטרים החליטו לעכב אותו לחקירה, ואז החלה התפרעות המונית - ולעבר הניידת הושלכו חפצים כדי למנוע את המעצר - אך השוטרים נחלצו מהמקום.

9.11.08

10. הקרבן, משטרה, בית המשפט

תקף שני שוטרים ופתח במרדף לילי אחרי עובר אורח, ויכלא לשנה וחצי. בית המשפט המחוזי בתל אביב גזר הבוקר (יום א') שנה וחצי מאסר בפועל על אהרון חרך, בן 25, שהורשע בשורה של עבירות, ביניהן תקיפה, איומים והפרעה לשוטר במילוי תפקידו.

מכתב האישום נגד חרך עולה כי בדצמבר 2007, סמוך ל-2:00 בלילה, הוא נתקל בקבוצת צעירים שנסעו עם מכוניתם ממתחם המרינה בהרצליה. חרך, אשר נהג בגיפ חסם להם את הדרך ולא אפשר להם לעבור. נהגת המכונית פנתה אליו, שאלה אותו אם הוא זקוק לעזרה והאם הוא יכול לפנות להם את הדרך, אך הוא סירב לזוז.

בהמשך ניסה נוסע אחר לשוחח עם חרך, שיצא מרכבו, נטל אלה והחל לחבוט בצעיר. לאחר מכן הוא איים לדקור את האיש. אחרי התקרית הזו, חרך המשיך בנסיעה והבחין באדם שיצא מביתו עם מכוניתו. חרך הבהב לאיש וביקש ממנו לעצור. עובר האורח, שחשב שמדובר באדם שזקוק לעזרה, עצר - אך אז ביקש ממנו חרך את הכסף שיש בידו. האיש אמר כי אין בידיו כסף וחרך בתגובה, הכה אותו.

האזרח המוכה ניסה להימלט עם רכבו תוך שהוא מזעיק את המשטרה. חרך רדף אחריו כאשר הוא חוצה רמזורים אדומים. הוא נתפס רק לאחר שהמשטרה הציבה מחסום והצליחה לעצור אותו. אבל כאן לא הסתכמו מעשיו לאותו לילה, חרך תקף את השוטר שעצר אותו, בעט בו ולאחר מכן בתחנת המשטרה בעט בקצין משטרה נוסף.

9.11.08

הונגריה: נופצו חלונות בית כנסת

ביום השנה לליל הבדולח, קיבלו מאות הישראלים שלומדים בדרכן אימייל: "נופצו חלונות בבניין הקהילה היהודית". אחד מהם סיפר ל-teny: "לא הופתענו, אבל אין פחד"

יעל לוי

פורסם: 09.11.08, 22:94

ביום בו מציינים 70 שנה לליל הבדולח בגרמניה - עוד דיווח על אנטישמיות באירופה: "אתמול בלילה נזרקו אבנים ונופצו חלונות בבניין הקהילה היהודית באזור הפיאץ" - כך נכתב היום (א') בהודעת אימייל שנשלחה למאות סטודנטים ישראלים הלומדים באוניברסיטת דרברן שבהונגריה.

בהודעה, ששלחה אגודת הסטודנטים הישראלים באוניברסיטה, נכתב עוד: "הנושא מטופל על ידי המשטרה והעירייה. רצינו להביא זאת לידיעתכם ולהזכיר לכם להיות ערניים. שבוע טוב ולימודים פוריים". הבניין שהושחת הוא בית כנסת, שמשמש כמרכז הקהילה.

11. משטרה

סדרת מקרי שוד שהטילה אימה על הנגב ככל הנראה הגיעה לסיומה: משטרת רהט עצרה בשבוע שעבר אדם החשוד כי נהג להתחזות לדתי ולשדוד נהגות שהסכימו לקחת אותו כטרמפיסט. מהחקירה עולה כי החשוד, פלסטיני בן 22 מכפר סמוע שבדרום הר חברון, אחראי לארבעה מקרי שוד של נשים.

9.11.08

נספח 4- משפטי דילמה

- החתול שלך עלה על עץ והוא לא מצליח לרדת.
- חבר שלך לכיתה זורק חתיכות מחקים באמצע השיעור וזה ממש מפריע לך.
- המורה כל הזמן מעירה לך שאתה מדבר כשזה בעצם חבר שלך.
- ילד אחד בכיתה שלך מספר לך שיש ילד בכיתה שלוקח לו את האוכל כל הפסקה בשבוע האחרון.
- ההורים של שכן שלך כל הזמן צועקים עליו.
- אתה לא מבין כלום בשיעורי בית בחשבון.
- אתה במגרש עם חברים כשקבוצה של טניקים משתלטים לכם על הכדור ומעיפים אתכם מהמגרש.